

Kemal Gözler, “Mayıs 2023 Seçimleri Sürecinde Ortaya ıkan Seçim Hukukuna İlişkin Bazı Sorunlar”, in Halit Aker ve Zeynel T. Kangal (Ed.), *Prof. Dr. Doğan Őenyüz’e Armağan (Hukuk [Cildi])*, Bursa, Ekin, 2023, s.219-250 (www.anayasa.gen.tr/2023-secimleri.pdf) (Konuluş Tarihi: 5 Kasım 2023).

Not: Armağan’da yayınlanan kâğıt makaledeki sayfa başlangıç numaraları aőağıdaki metinde yeşil renkli köşeli parantez içinde ([s.XXX] şeklinde) gösterilmiştir.

[s.219]

MAYIS 2023 SEÇİMLERİ SÜRECİNDE ORTAYA ÇIKAN SEÇİM HUKUKUNA İLİŞKİN BAZI SORUNLAR*

Kemal Gözler

Bilindiği gibi 14 Mayıs 2023 tarihinde Milletvekili Genel Seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin birinci turu, 28 Mayıs 2023 tarihinde de Cumhurbaşkanlığı seçiminin ikinci turu yapıldı.

Esasen lkemizde kuralları büyük ölçüde oturmuő bir seçim hukuku vardı. Yine Yüksek Seçim Kurulunun da büyük ölçüde istikrar kazanmıő bir içtihadı vardı. Ben 2017 yılına kadar Türkiye’de seçim hukukuna ilişkin sorunların ve özellikle de Yüksek

* Bu makale ilk defa 2023 yılının Ekim ayında çıkan *Prof. Dr. Doğan Őenyüz’e Armağan* kitabında yayınlanmıştır. Künyesi Őudur: Kemal Gözler, “Mayıs 2023 Seçimleri Sürecinde Ortaya ıkan Seçim Hukukuna İlişkin Bazı Sorunlar”, in Halit Aker ve Zeynel T. Kangal (Ed.), *Prof. Dr. Doğan Őenyüz’e Armağan (Hukuk [Cildi])*, Bursa, Ekin, 2023, s.219-250. Makalenin yazım tarihi Temmuz 2023’tür. Makalenin [anayasa.gen.tr](http://www.anayasa.gen.tr)’de yayınlanma tarihi 5 Kasım 2023’tür.

Bu makaleni bu versiyonunda atıflar kendi atıf usl tercihime göre düzenlenmiştir. Dolayısıyla makalenin *Armağan*’da yayınlanan versiyonu ile bu versiyonu arasında atıf usl bakımından farklılıklar vardır.

Seçim Kurulu (bundan sonra YSK olarak anılacaktır) kararlarının bu derece tartışıldığını hatırlamıyorum.

2017 yılından bu yana seçim hukukuna ilişkin yeni sorunlar ortaya çıkıyor; her halkoylaması ve seçimde YSK'nın pek çok kararı şiddetle tartışılıyor¹.

14 Mayıs 2023 seçimleri için de benzer gözlemi yapabiliriz. 14 Mayıs 2023 seçimlerine ilişkin YSK kararları da ülkemizde tartışma konusu oldu. Daha da önemlisi 14 Mayıs 2023 seçimlerine giden süreçte Türkiye'de seçim hukukuna ilişkin şimdiye kadar görmediğimiz, duymadığımız ve hatta hayal dahi etmediğimiz bazı sorunların ortaya çıktığına şahit olduk ve bu sorunları tartışmak zorunda kaldık.

İşte bu makalede bu sorunlardan birkaçına değineceğim ve sorunların çözümü konusunda kendi görüşlerimi açıklamaya çalışacağım.

Öncelikle belirteyim ki, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın üçüncü defa Cumhurbaşkanı olup olamayacağı sorununa burada girecek değilim. Çünkü bu sorun 14 Mayıs 2023 seçimlerinde birden bire keşfedilmiş yeni bir sorun değildir. Bu sorun, doktrinde, ihtimal olarak, 2018'den beri tartışıldı. Örneğin bu sorun, *Türk Anayasa Hukuku* isimli kitabımın Temmuz 2018'de yapılan ikinci baskısının 762-763'üncü sayfalarında, Ocak 2019'da yapılan üçüncü baskısının 791-793'üncü sayfalarında

1. Örnekler için bkz.: Kemal Gözler, “Mühürsüz Oy Pusulası Tartışması: YSK'nın 16 Nisan 2017 Tarih ve 560 sayılı Kararı Hakkında Bir İnceleme”, <https://www.anayasa.gen.tr/muhursuz.html> (Yayın Tarihi: 19 Nisan 2017); Kemal Gözler, “YSK Kararlarının Kesinliği Üzerine”, <https://www.anayasa.gen.tr/ysk-baglayicilik.html> (Yayın Tarihi: 21 Nisan 2017); Kemal Gözler, “YSK'nın Bağimsizliği Üzerine: Gözlemler ve Öneriler”, <https://www.anayasa.gen.tr/ysk-bagimsizlik.htm> (Yayın Tarihi: 25 Temmuz 2019); Kemal Gözler, “Hukukun Siyasetle İmtihani-2”, <https://www.anayasa.gen.tr/ysk-imtihan.htm> (Yayın Tarihi: 26 Temmuz 2019).

tartışılmaktadır. Aynı tartışma aynı kitabın 2021’de yapılan dördüncü baskısında da vardır².

Bu makalede sırasıyla şu beş soruya cevap arayacağım:
[s.220]

- I. 31 Mart 2022 Tarih ve 7393 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklikler, 14 Mayıs 2023 Seçimlerinde Uygulanabilir mi?
- II. Bakanlar İstifa Etmeden Milletvekili Adayı Olabilirler mi?
- III. Deprem Sebebiyle Seçimler Ertelenebilir mi?
- IV. Seçimden Önce Cumhurbaşkanı Adaylarının İstifa Etmesi veya Ölmesi Durumunda ne Olur?
- V. Belediye Başkanları İstifa Etmeden Cumhurbaşkanı Yardımcısı Olabilir mi?

Şimdi bu soruları sırasıyla sorup, bunlara cevap arayalım:

I. 31 MART 2022 TARİH VE 7393 SAYILI KANUNLA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER, 14 MAYIS 2023 SEÇİMLERİNDE UYGULANABİLİR Mİ? (SEÇİM KANUNLARININ UYGULANMA TARİHİ SORUNU)

31 Mart 2022 tarih ve 7393 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununda, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununda ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanununda çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan bazıları ulusal barajın yüzde 10’dan yüzde 7’ye indirilmesi gibi çok önemli değişikliklerdir.

7393 sayılı Kanun, 6 Nisan 2022 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak bu tarihte, yani 6 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2. Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, Bursa, 2021, s.843-845.

Milletvekili genel seçimleri ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin birinci turu 14 Mayıs 2023 günü yapılmıştır. Bu seçimlerde “seçimlerin başlangıç günü”, Yüksek Seçim Kurulunun 13 Mart 2023 tarih ve 2023/99 sayılı kararıyla 18 Mart 2023 Cumartesi günü olarak ilân edilmiştir³.

Acaba 31 Mart 2022 tarih ve 7393 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler, 14 Mayıs 2023 seçimlerinde uygulanabilir miydi? Bu önemsiz bir soru değildir. Zira bu soruya olumlu yanıt verilirse, bu seçimlerde ülke barajı yüzde 7, olumsuz cevap verilirse yüzde 10 olarak uygulanabilirdi.

A. 7393 SAYILI KANUN 14 MAYIS 2023 SEÇİMLERİNDE UYGULANAMAZ GÖRÜŞÜ

Doktrinde Murat Sevinç⁴ ve Tolga Şirin⁵ gibi bazı yazarlar, “7393 sayılı Kanun, 14 Mayıs 2023 seçimlerinde uygulanabilir mi” sorusuna olumsuz cevap verdiler. Onlara göre, 31 Mart 2022 tarih [s.220] ve 7393 sayılı Kanunla yapılan değişiklikler, 14 Mayıs 2023 seçimlerinde uygulanamazdı. Çünkü:

-
3. YSK, 13 Mart 2023 Tarih ve 2023/99 Sayılı Karar (<https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/82478/2023-99.pdf>) (Erişim Tarihi: 29 Temmuz 2023).
 4. Murat Sevinç, “Seçim, Oy Verme Gününde Değil, Seçimin İlanıyla Başlar...”, *Diken*, 10 Ocak 2023 (<https://www.diken.com.tr/secim-oy-verme-gununde-degil-secimin-ilaniyla-baslar>); Murat Sevinç, “YSK’nın 2011 Kararı Yanlıştır; Bir Seçim ‘Oy Verme Günü’ Başlamaz!”, *Diken*, 22 Ocak 2023 (<https://www.diken.com.tr/ysknin-2011-karari-yanlistir-bir-secim-oy-verme-gununu-baslamaz>); Murat Sevinç, “YSK’nın ‘Fena Halde’ Hüzüen Veren Son Kararları...”, *Diken*, 6 Nisan 2023 (<https://www.diken.com.tr/ysknin-fena-halde-huzun-veren-son-kararlari/>).
 5. Tolga Şirin, “Seçim Tarihi Ne Zaman?”, <https://www.tolgasirin.com/post/secim-tarihi-ne-zaman> (Yayın Tarihi: 10 Ocak 2023); Tolga Şirin, “Milletvekili Adayı Olmak İçin Görevden Çekilme Meselesi”, *T24*, 31 Mart 2023, (<https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sirin/milletvekili-adayi-olmak-icin-gorevden-cekilme-meselesi,39376>).

(1) 1982 Anayasasının 67’nci maddesinin son fıkrasında “seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak *seçimlerde uygulanmaz*” denmektedir.

(2) Fıkra metninde geçen “seçimler” kelimesinden kastedilen şey, “oy verme günü” değil, “seçimlerin başlangıç günü”dür ki, bu gün de, YSK’nın 13 Mart 2023 tarih ve 2023/99 sayılı kararıyla 18 Mart 2023 günü olarak tespit edilmiştir. Bu tarih itibarıyla ise 7393 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren henüz bir yıl dolmamıştır. (7393 sayılı Kanunla 6 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe girmiştir). Dolayısıyla, Anayasa, m.67/son uyarınca, bu Kanunun söz konusu seçimlere uygulanması mümkün değildir.

B. 7393 SAYILI KANUNUN 14 MAYIS 2023 SEÇİMLERİNDE UYGULANABİLECEĞİ GÖRÜŞÜ

Bu konuda YSK, Atagün Mert Kejanlıoğlu’nun başvurusu neticesinde karar verme imkanını bulmuştur. YSK, 29 Mart 2023 tarih ve 2023/305 sayılı *Kejanlıoğlu* kararıyla, 7393 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerin 14 Mayıs 2023 seçimlerinde uygulanabileceğine karar vermiştir⁶. Karar yayınlanmamıştır. Kanımca böylesine önemli kararların Resmî Gazetede veya hiç olmazsa YSK’nın web sitesinde yayınlanması gerekir. Ben Resmî Gazete ve YSK’nın sitesinde söz konusu kararı bulamadım. Sayın Atagün Mert Kejanlıoğlu’dan söz konusu kararı bana göndermesini rica ettim. Sayın Kejanlıoğlu, YSK’nın söz konusu kararını bana gönderdi ve ayrıca bu kararı bu makalenin ekinde yayınlama izni verdi. Kendisine teşekkür ediyorum. YSK’nın söz

6. YSK’nın bu kararından Murat Sevinç’in *Diken*’de yayınlanan “YSK’nın ‘Fena Halde’ Hüzünlü Verilen Son Kararları...” başlıklı yazısı (*Diken*, 6 Nisan 2023 <https://www.diken.com.tr/ysknin-fena-halde-huzun-veren-son-kararlari/>) sayesinde haberdar oldum.

konusu kararının tam metnini bu makalenin sonunda ek olarak bulabilirsiniz.

YSK'nın Kejanlıoğlu kararında bir gerekçe yoktur. Kararda konuyla ilgili sadece şöyle denmektedir:

“6 Nisan 2022 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 7393 sayılı Kanunla seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, Cumhurbaşkanı Seçimi ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçiminin *oy verme tarihi* olan 14 Mayıs 2023 tarihi *esas alındığında*, yürürlük tarihi üzerinden bir yılı aşan süre geçmiş olacağından, uygulanmasına karar verilmesi gerekmiştir”⁷.

[s.222] Görüldüğü gibi YSK, Anayasa, m.67/son’da yer alan “seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak *seçimlerde* uygulanmaz” şeklindeki hükümde geçen “*seçimler*” kelimesini, “*seçimlerin başlangıç tarihi*” olarak değil, “*oy verme tarihi*” olarak anlamıştır. YSK’ya göre seçim kanunlarının yürürlüğe girdikten sonra uygulanması için geçmesi gereken bir yıllık süre, “seçimlerin başlangıç tarihi” üzerinden değil, “oy verme tarihi” üzerinden hesaplanmalıdır. Başvuruya konu olayda ise, oy verme tarihi olan 14 Mayıs 2023 tarihi esas alındığında 7393 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarih olan 6 Nisan 2022 tarihinden itibaren 1 yıllık süre geçmiştir.

Peki ama, neden bu bir yıllık süre, seçim takviminin başlangıç tarihi üzerinden değil de, oy verme tarihi üzerinden hesaplanmalıdır? Neden Anayasa, m.67/son’da geçen “seçimler” kelimesi “seçimlerin başlangıç günü” olarak değil de, “oy verme günü” olarak anlaşılmalıdır? Bu sorulara YSK’nın söz konusu kara-

7. YSK, 29 Mart 2023 Tarih ve 2023/305 Sayılı *Atağün Mert Kejanlıoğlu* Kararı (Yayınlanmamıştır) (Kararın metni için bu makalenin sonuna bakınız). Vurgu bana ait.

rında verilen bir cevap yoktur. Dolayısıyla söz konusu karar, gerekçesiz karardır. YSK'nın yapması gereken şey, başvuru konusunda, sonuca ulaşmadan önce, normda (Anayasa, m.67/son'da) geçen kavramın, yani "seçimler" kavramının anlamını açıklığa kavuşturmaktır. YSK, bunu yapmamıştır.

YSK'nın 4 Mart 2011 Tarihli Kararı.- Geçmişte YSK, 12 Haziran 2011 tarihli milletvekili seçimleri dolayısıyla da aynı konuda karar verme fırsatını yakalamıştı. YSK, 4 Mart 2011 tarih ve 2011/140 sayılı kararıyla da, seçim kanunlarının uygulanması için geçmesi gereken bir yıllık sürenin *seçimlerin başlangıç tarihi* üzerinden değil, *oy verme tarihi* üzerinden hesaplanması gerektiğine 3'e karşı 7 oyla karar vermiştir. YSK bu kararında şöyle demiştir:

"10 Nisan 2010 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 5980 sayılı Kanunla 298 ve 2839 sayılı Kanunlarda yapılan değişikliklerin XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinin *oy verme tarihi olan* 12 Haziran 2011 tarihi *esas alındığında*, 298 ve 2839 sayılı Kanunlarda yapılan değişikliklerin yürürlük tarihi üzerinden bir yılı asan süre geçmiş olacağından, anılan kanunlardaki değişikliklerin uygulanmasına karar verilmesi gerekmiştir"⁸.

YSK'nın 4 Mart 2011 tarihli kararında da 29 Mart 2023 tarihli kararında olduğu gibi bir gerekçe yoktur. YSK, sadece *bir yıllık sürenin hesabında "oy verme tarihi"nin esasa alınması* gerektiğini belirtmektedir. Ama neden bu sürenin hesaplanmasında, "seçimlerin başlangıç tarihi"ni değil de, "oy verme tarihi"ni esas alınması gerektiğini açıklamamaktadır. Hatta kararda "oy verme tarihi" ile "seçimlerin başlangıç tarihi" arasında bir ayırım dahi yapılmamaktadır. YSK'nın oy verme tarihi ile seçimlerin başlan-

8. YSK, 4 Mart 2011 Tarih ve 2011/140 Sayılı Karar (*Resmî Gazete*, 12 Mart 2011, Sayı 27872, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110312-16.htm>; [<https://www.y.sk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Kararlar/2011Pdf/2011-140.pdf>]). (Vurgu bana ait).

giç tarihi arasında fark olduğunu [s.223] belirtip, bir yıllık sürenin bunlardan hangisi üzerinden hesaplanacağını tartışması gerekirdi.

Gerçekten de, böyle bir ayırım ve tartışma, bu kararın M. Zeki Çelebioğlu, Turan Karakaya ve Nilgün İpek tarafından yazılan karşı oy yazısında yapılmıştır. Karşı oy yazısında şöyle denmektedir:

“Seçim hukukunda seçimin başlangıç tarihi, seçim işlemlerinin ve seçim sürecinin işlemeye başladığı tarih olması nedeniyle önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle, Anayasa’mızın 67. maddesinin son fıkrasının bu yönde mütalaa edilmesi gerekmektedir.

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun çeşitli hükümlerinde (298/50-1., 51-1., 55/A, 56-1, 176-1 md gibi) seçimin başlangıcı ve seçimin süreci tanımlanmış, oy verme günü ise yine aynı yasanın (49-1, 52-1, 53., 55/A gibi) çeşitli hükümlerinde tanımlanmıştır.

12 Haziran 2011 Pazar günü oylaması yapılacak olan XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinin de Yüksek Seçim Kurulunca seçimin başlangıç tarihi 14/3/2011 olarak tespit edildiğinden, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 5980 sayılı Kanunun yürürlük tarihinin de 8/4/2010 tarihi olduğu dikkate alındığında, seçimin başlangıç tarihine göre 5980 Sayılı Kanunun yürürlük tarihi üzerinden bir yılı asan sürenin geçmemiş olacağından bu kanun ile yapılan değişikliklerin, oylaması 12 Haziran 2011 Pazar günü yapılacak olan XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde uygulanamayacağı görüşü ile çoğunluk kararına katılmıyoruz”⁹.

9. YSK’nın 4 Mart 2011 tarih ve 2011/140 Sayılı Kararına Ekli M. Zeki Çelebioğlu, Turan Karakaya ve Nilgün İpek’in karşı Oy Yazıları (*Resmî Gazete*, 12 Mart 2011, Sayı 27872; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110312-16.htm>; <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Kararlar/2011Pdf/2011-140.pdf>).

C. TARTIŞMA: ANAYASA, M.67/SON'DA “SEÇİMLER” KELİMESİYLE NE KASTEDİLMEKTEDİR?

Anayasa, m.67/son'da “seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz” denmektedir. Sorunun çözümü şu soruya bağlıdır: Anayasa, m.67/son'da geçen “seçimler” terimi ile ne kastedilmektedir? “Oy verme günü” mü, yoksa “seçimlerin başlangıç günü” mü?

Bu konu tartışmaya açıktır. Bu iki gün birbirinden farklıdır.

Öncelikle hatırlatalım ki, seçimlerin başlangıcı ile bitişi arasındaki zaman dilimine “seçim takvimi” denir. *Seçimlerin bitiş tarihi* veya diğer bir ifadeyle [s.224] seçim takviminin kapanış tarihi, milletvekillerinin seçim tutanaklarının Yüksek Seçim Kurulu tarafından Resmî Gazetede ilân edildiği tarihtir. *Seçimlerin başlangıç tarihi* veya diğer bir ifadeyle seçim takviminin açılış tarihi ise, “oy verme gününden geriye doğru hesaplanacak *altmış günlük sürenin ilk günü*”dür (2839 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu, m.6/2).

Dolayısıyla Anayasa, m.67/son'da geçen “seçimler” kelimesi iki¹⁰ değişik şekilde yorumlanabilir:

1. Birinci Yorum: “Seçimler”=“Oy Verme Günü”

Birinci yoruma göre “seçimler” kelimesi, günlük dildeki anlamıyla, diğer bir ifadeyle olağan anlamıyla yorumlanmalıdır. Bu

10. Ve hatta üç değişik şekilde yorumlanabilir. Pekâlâ “seçimler”den “seçimlerin başlangıç günü” veya “oy verme günü” değil, “seçimlerin bitiş günü (seçim takviminin kapanış günü)” anlaşılabilir. Denebilir ki, Anayasa, m.67/son'da geçen seçimlerden, bütün seçim işlemlerinin tamamlandığı, ve seçimlerin kesin sonuçlarının Resmî Gazete yayımlandığı tarih anlaşılır. Şimdiye kadar bu görüşün ileri sürüldüğünü hatırlamıyoruz.

anlamda “seçimler” kelimesinden “oy verme işlemi”, “seçim tarihi”nden de “oy verme günü” anlaşılır. Zira sokaktaki vatandaşa “seçimler”den ne anladığını sorarsanız, pek muhtemelen size seçimin kendisini, yani oy pusulasının sandığa atılmasını anladığını söyleyecektir. Bu anlayışa göre, “seçimler” kelimesinin yorumlanmasında hukukî, teknik ayrıntılara girmeye gerek yoktur. Anayasa, m.67/son’da geçen “seçimler” kelimesinden, bu kelimenin düz anlamıyla, “oy verme işlemi” anlaşılır. Dolayısıyla seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin yürürlüğe girmesi için geçmesi gereken bir yıllık süre hesaplanırken dikkate alınması gereken tarih, “oy verme tarihi”dir.

Bu yorum tarzı benimsenebilir. Hukukta değişik yorum ilkelere ve yöntemleri vardır¹¹. Bunlardan biri de kanunlarda geçen kelimelerin anlamını, onların günlük, olağan, sade, basit, düz anlamı (*plain meaning*) ile belirlemektir.

Yukarıda açıklanan 4 Mart 2011 ve 29 Mart 2023 tarihli kararlarında YSK’nın Anayasa, m.67/son’da geçen “seçimler” kelimesini *düz anlamıyla* yorumladığını söyleyebiliriz. Buna da diyeceğimiz bir şey yoktur. Ama YSK, söz konusu kararlarında bu hususu tartışmamaktadır. YSK’nın bunu tartışıp, Anayasa, m.67/son’da geçen “seçimler” kelimesinden, bu kelimenin düz anlamıyla “oy verme günü”, yani oy pusulasının sandığa atıldığı gün anlaşılır demesi gerekirdi. [s.225]

11. Bu ilke ve yöntemlerin lehine veya aleyhine pek çok şey söylenebilir. Ancak bunlardan birinin diğerinden üstün olduğu ispat edilemez (bu konuda bkz. Gözler, 2013). Neticede otantik yorum yetkisine sahip makam, su ilke ve yöntemlerden birisini tercih edebilir ve ona göre sonuç çıkarabilir. YSK da, otantik yorum yetkisine sahip bir makam olarak, Anayasa, m.67/son’da geçen “seçimler” kelimesini, bu kelimenin günlük, yani düz anlamıyla tanımlayabilirdi.

2. İkinci Yorum: “Seçimler”=“Seçimlerin Başlangıç Günü”

Murat Sevinç ve Tolga Şirin tarafından yapılan ikinci bir yoruma göre ise, Anayasa, m.67/son’da geçen “seçimler” kelimesinden “oy verme” günü değil, “seçimlerin başlangıç günü” anlaşılır. Murat Sevinç’i¹² izleyerek, bu yorum lehine iki argüman ileri sürülebileceğini belirtelim:

a) Birinci argüman, *amaçsal argümandır*¹³. Yukarıda gördüğümüz gibi Anayasa, m.67/son’da getirilen “seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak *seçimlerde* uygulanması” yasağının amacı, partizanca uygulamaları engellemek olduğuna göre ve bu partizanca uygulamalar¹⁴, sadece oy verme günü değil, seçim takviminin başlangıç tarihinden itibaren (yani oy verme gününden iki ay önceden) yapılabileceğine göre, söz konusu yasağın bunlara da uygulanması gerekir.

b) İkinci argüman ise genel ibarelerin genel olarak anlaşılması gerektiği ilkesi üzerine kuruludur. Şöyle: Anayasa, m.67/son’da “seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak *seçimlerde* uygulanmaz” hükmündeki “seçimler” kelimesi bir “genel terim (*generalia verba*)” olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla tereddüt olduğunda bu ibare daraltıcı değil, genişletici yoruma tabi tutulmalıdır. Bu açıdan bakılırsa, “seçimler” ibaresinin sadece oy verme gününü değil, seçim takviminin başlangıç tarihinden oy verme gününün sonuna kadar yapılan bütün işlemleri, hatta oy verme

12. Murat Sevinç, “Seçim, Oy Verme Gününde Değil, Seçimin İlanıyla Başlar...”, *Diken*, 10 Ocak 2023 (<https://www.diken.com.tr/secim-oy-verme-gununde-degil-secimin-ilaniyla-baslar>).

13. *Ibid.*

14. Bu yasağın amacı konusunda bkz. Kemal Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 4. Baskı, 2021, s.549.

gününden sonra kesin seçim sonuçlarının ilânı işlemine kadar yapılan bütün işlemleri içerir¹⁵.

Anayasa, m.67/son'da genel bir ibare olan “seçimler” ibaresinin kullanıldığı açıktır. Anayasa koyucu isteseydi, bu hükmü getirirken böyle bir “genel ibare (*generalia verba*)” değil, “seçim günü”, “oy verme günü” gibi daha spesifik bir ibare kullanabilirdi. Mesela 2820 sayılı Siyasî Partiler Kanunu, m.36'da “siyasi partilerin seçimlere katılabilmesi için illerin en az yarısında *oy verme gününden* en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olması şarttır” denmektedir. Demek ki, kanun koyucu istediğinde, seçimler için genel bir tabir olan “seçimler” kelimesini değil, daha spesifik bir tabir olan “oy verme günü” tabirini kullanabiliyor. Vakıa, kanun koyucunun ayırım yapmadığı yerde biz de ayırım yapamayız (*Ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*).

c) Bu iki argümana ilave olarak bir *ek argüman* da ileri sürülmektedir. “Seçimler” kelimesi “oy verme günü” olarak anlaşılabilir, “oy verme günü” kavramı yine problemlidir. Zira yurt dışında ve gümrük kapılarında kullanılan oylar bakımından *bir* oy verme günü de yoktur. Bilindiği gibi yurt dışında ve gümrük kapılarında oy verme işlemi, iki hafta önceden başlıyor. Bu husus dahi, Anayasa, [s.226] m.67/son'da geçen “seçimler” kelimesinin “oy verme günü” olarak tanımlanmasının nasıl problemliler bir tanım olduğunu gösteriyor¹⁶.

15. Murat Sevinç, “Seçim, Oy Verme Gününde Değil, Seçimin İlanıyla Başlar...”, *Diken*, 10 Ocak 2023 (<https://www.diken.com.tr/secim-oy-verme-gununde-degil-secimin-ilaniyla-baslar>).

16. Murat Sevinç'in *Diken*'de 22 Ocak 2023 tarihinde yayınladığı yazısında bu konuda isabetle şöyle yazıyor: “‘Seçimle kastedilen oy verilen gündür’ iddiasında ısrar edenler, ... ‘yurt dışında kullanılan oy’ meselesini nasıl açıklıyor? ... Seçimden ‘oy verme günü’ anlaşılabilir, buna kuşku yok; ancak ısrarla ‘oy verme günü’ diyenler, yurt dışında ve havaalanlarında haftalar önce başlayan oy verme

D. GÖRÜŞÜMÜZ

Yukarıdaki iki görüş de savunulabilir. YSK, yukarıdaki iki görüşe göre de karar verebilirdi.

Birinci olarak, YSK, Anayasa, m.67/son'da geçen “seçimler” kelimesini “düz anlamı” ile tanımlayabilir; yani “seçimlerden oy verme günü anlaşılır” deyip, 7393 sayılı Kanunun 6 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe girdiğini, bu tarihten itibaren ise oy verme günü olan 14 Mayıs 2023 tarihine kadar bir yıl geçtiğini tespit edip, söz konusu Kanunla yapılan değişikliklerin yeni seçimlerde uygulanabileceğine karar verebilirdi. Ancak bunu açık yapması gerekirdi. YSK’ın gerek 4 Mart 2011 tarihli kararında, gerekse 29 Mart 2023 tarih ve 2023/305 sayılı *Kejanlıoğlu* kararında, böyle bir tartışma yapılmamakta, böyle bir şey denmemektedir. YSK’nın her iki kararında da bir gerekçe yoktur.

İkinci olarak YSK, Anayasa, m.67/son'da geçen “seçimler” kelimesinden “seçimlerin başlangıç günü” anlaşılır deyip, 7393 sayılı Kanunun 6 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe girdiğini, bu tarihten itibaren ise “seçimlerin başlangıç günü” olan 18 Mart 2023 günü itibarıyla, seçim kanunlarının uygulanabilmesi için Anayasa, m.67/son tarafından aranan bir yıllık sürenin henüz dolmadığını tespit edip, söz konusu Kanunla yapılan değişikliklerin yeni seçimlerde uygulanamayacağına karar verebilirdi.

Her iki tür karar da hukuk tekniğine uygun kararlar olurdu. Bu kararlardan birisi bize göre doğru veya yanlış olabilirdi; ama bunlardan sadece YSK’nın kararı geçerli olurdu.

işlemini nasıl hesaba katmaz? E hani seçim oy verme gününden ibaretti, onca yurttaş nasıl olup da benim oy vereceğim günden önce oy vermeye başladı, hangi seçim hukukuna göre?” (Murat Sevinç, “YSK’nın 2011 Kararı Yanlıştır; Bir Seçim ‘Oy Verme Günü’ Başlamaz!”, *Diken*, 22 Ocak 2023 (<https://www.diken.com.tr/ysknin-2011-karari-yanlistir-bir-secim-oy-verme-gunu-baslamaz>)).

BU BAŞLIĞIN SONUCU

Bu vesileyle belirtmek isterim ki, Türkiye’de hukuk uygulamasında sadece içerik olarak yanlış kararlar verilmesi sorunu değil, aynı zamanda gereksiz kararlar verilmesi sorunu da vardır. Yargı organlarının içerik olarak yanlış kararlar vermesi kadar, verdiği kararların hukuk tekniği bakımından düşük kalitede [s.227] olması da üzücüdür. Olayların hukukî tavsifi yapılmadan, yani hangi olayın hangi hukukî kavramın kapsamına girdiği açıklanmadan verilen bir karar, sonucu ne yönde olursa olsun, hukuk tekniği açısından zayıf bir karardır.

Diğer yandan belirtmek isterim ki, ülkemizde tartıştığımız hukukî problemlerin önemli bir kısmı, yargı organlarının yanlış yorumundan değil, doğrudan doğruya anayasa koyucu veya kanun koyucunun bilgisizliği veya özensizliğinden kaynaklanıyor. Maalesef pek çok durumda anayasa koyucu veya kanun koyucu düzenleme yaptığı konulardaki teknik kavramlara hâkim değiller. Norm koyma iradesi başka, normun kendisiyle ifade edileceği kavramlara hakimiyet başkadır. Birincisi siyasî, ikincisi ise teknik bir meseledir.

Anayasa koyucu veya kanun koyucu, belli bir konuda bir norm koymak istemektedir. Buna esasen yetkisi de vardır. Ama normu koyarken ihtiyaç duyduğu teknik kavramlara hâkim değildir. Bu kavramları ya hiç kullanmamakta, bu kavramlar yerine onlarla ilgili günlük dildeki kelimeleri kullanmakta, ya da bu hukukî teknik kavramları eksik veya yanlış bir şekilde kullanmaktadır.

Yukarıda tartıştığımız sorun da esasen bu olgudan kaynaklanmıştır. Anayasa, m.67/son’da yer alan “*seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz*” şeklindeki hükmü 2001’de kaleme alanlar, pek muhtemelen seçim hukukumuzun

terminolojisine yeterince hakim değillerdi. Eğer seçim hukukumuza hakim olsalardı, seçim hukukumuzda “seçimler”in bir günden ibaret bir şey olmadığını, seçimlerin iki-üç aylık bir süreç olduğunu, bu sürece seçim hukukumuzda “seçim takvimi” isminin verildiği, bu takvimin bir başlangıç ve bir de bitiş tarihinin olduğunu ve “oy verme” gününün bu süreç içinde sadece belli bir noktadan ibaret bulunduğunu bilirlerdi¹⁷.

Eğer bunu bilselerdi, m.67/son’u kaleme alırlarken, “seçimler” kelimesini değil, “seçimlerin başlangıç günü”, “seçim takviminin başlangıç tarihi”, [s.228] “oy verme günü”, “seçim takviminin kapanış tarihi” gibi teknik bir terim kullanırlar ve böylece ortaya bir sorun çıkmazdı.

Günümüzde bu sorunu anayasa hukukçuları çözmeye çalışıyorlar. Biz bu sorunu niye çözmeye çalışalım ki? Bu sorunu biz mi yarattık? Bu sorunu bilgisiz veya özensiz anayasa koyucu yaratmıştır. Anayasa ve kanun koyucunun bilgisiz veya özensiz olduğu bir ülkede hukuk bilim adamları hangi sorunu çözebilirler?

17. Anayasa, m.67/son’daki tek problem “seçimler” kelimesinde değildir. Fıkra geçen “seçim kanunları” ibaresi de problemdir. Bu tabir, hukukî teknik bir terim değildir. Fıkarda geçen “seçim kanunları” ibaresinden kanunlar anlaşılır? Malum, seçimlerle ilgili olarak ülkemizde pek çok kanun vardır. Örneğin 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 6271 sayılı Cumhurbaşkanlığı Seçimi Kanununun, 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunun ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun, 3376 sayılı Anayasa Değişikliklerinin Halkoyuna Sunulması Hakkında Kanunun, Anayasa, m.67/son’da belirtilen “seçim kanunları” kapsamında oldukları söylenebilir. Ancak seçimlerle ilgili kanunlar, bunlardan ibaret değildir. Örneğin 7062 sayılı Yüksek Seçim Kurulunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Anayasa, m.67/son anlamında bir “seçim kanunu” mudur? Dahası başka bir alanı düzenleyen bir kanunda da şu ya da bu şekilde seçimlerle ilgili hükümler de olabilir. Diğer yandan adı “seçim” geçen yukarıda zikredilen kanunların kendisinde seçimlerle ilgili olmayan hükümler de olabilir. Anayasa koyucunun bu tabir yerine hangi kanunu kastediyorsa onun ismini açıkça belirtmesi gerekirdi. Bu konuda bkz.: Kemal Gözler, *Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 4. Baskı, 2021, s.549-551.

Ülkemizde mevzuat bilgisizce ve özensizce yazılıyor; içtihat ise gerekçesiz bir şekilde karar veriyor; doktrin de üzerine vazife olmayan sorunları çözmeye çalışıyor.

Anayasamızı ve hukukumuzu sevmeye ve korumaya görevi öncelikle anayasa koyucuya ve kanun koyucuya, sonra yargı organına ve en sonra da doktrine düşer. Bunlardan ilk ikisinin görevini yapmadığı yerde doktrin ne yapsın?

II. BAKANLAR İSTİFA ETMEDEN MİLLETVEKİLİ ADAYI OLABİLİRLER Mİ?

14 Mayıs 2023 seçimlerinde Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay'ın yanı sıra toplam 16 bakan AKP listelerinden milletvekili adayları olarak gösterildiler. YSK, bunların adaylıklarını kabul etti¹⁸. Ve ülkemizde şimdiye kadar işitmediğimiz bir tartışma patladı: Acaba bakanlar, istifa etmeden milletvekili adayları olabilirler miydi?

A. BAKANLAR İSTİFA ETMEDEN MİLLETVEKİLİ ADAYI OLAMAZLAR GÖRÜŞÜ

Tolga Şirin¹⁹, Şule Özsoy Boyunsuz²⁰, Levent Köker²¹, Serap Yazıcı Özbudun²² ve Metin Günday²³ gibi pek çok hukukçu,

18. YSK, 15 Nisan 2023 Tarih ve ve 2023/549 Sayılı Karar,

<https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/1519294/2023-549.pdf>.

19. Tolga Şirin, “Seçim Tarihi Ne Zaman?”, <https://www.tolgasirin.com/post/secim-tarihi-ne-zaman> (Yayın Tarihi: 10 Ocak 2023); Tolga Şirin, “Milletvekili Adayı Olmak İçin Görevden Çekilme Meselesi”, T24, 31 Mart 2023 (<https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sirin/milletvekili-aday-olmak-icin-gorevden-cekilme-meselesi,39376>).

20. Şule Özsoy Boyunsuz, “Bakanlar Milletvekili Adaylığı İçin Görevlerinden Ayrılmalı mıdır?”, *PolitikYol*, 30 Mart 2023 (<https://www.politikyol.com/bakanlar-milletvekili-adayligi-icin-gorevlerinden-ayrilmali-midir>).

21. Levent Köker, “Kritik Seçimlere Doğru Bâzı Endişeler”, *ArtıGerçek*, 2 Mayıs 2023 (<https://artigercek.com/makale/kritik-secimlere-dogru-bazi-endiseler-248191>).

bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olamayacakları yönünde görüş bildirdi. Bu hukukçulara göre, genel olarak, bakanlar, Anayasamızın 76'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında “işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri” kapsamındadır ve dolayısıyla istifa etmeden milletvekili adayı olamazlar.

B. YSK'NIN KARARI: BAKANLAR İSTİFA ETMEDEN MİLLETVEKİLİ ADAYI OLABİLİR

Basında çıkan haberlerden, bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olmalarına karşı YSK'ya başvuru yapıldığı ve YSK'nın 18 Nisan 2023 tarihinde, bu başvuruları reddettiği ve bakanların istifa etmeden milletvekili adayı [s.229] olabileceklerine karar verdiği anlaşılmaktadır. Araştırmalarımıza rağmen YSK'nın söz konusu kararını bulamadık. Muhtemelen bu karar, YSK tarafından yayınlanmamış bir karardır. Karara ilişkin 19 Nisan 2023 ve 19 Nisan 2013 tarihli gazetelerde ve haber sitelerinde pek çok haber vardır. Bu haberlerde de YSK'nın söz konusu kararının tarih ve sayısı belirtilmemektedir. Kararın metninden yapılmış uzun aynen alıntılar da yoktur. Dolayısıyla kararın metni konusunda yeterince bilgimiz bulunmamaktadır. Bu konuda bulduğumuz haberlerden en ayrıntılısı *HaberTürk*'te 18 Nisan 2023 tarihinde yayınlanan Fevzi Çakır'ın haberidir. Bu haber de şundan ibarettir:

22. Serap Yazıcı Özbudun, “Hukuka Uygun Davranmak Bu Kadar mı Zor?”, *PolitikYol*, 2 Nisan 2023 (<https://www.politikyol.com/hukuka-uygun-davranmak-bu-kadar-mi-zor>).

23. Dora Mengüç, “Profesör Günday: Kamu Görevlisi Konumundaki Bakanlar İstifa Etmeden Milletvekili Adayı Olamaz”, *Independent Türkçe*, 28 Mart 2023 (<https://www.indyrturk.com/node/619731/r%C3%B6portaj/profes%C3%B6rg%C3%BCnday-kamu-g%C3%B6revlisi-konumundaki-bakanlar-istifa-etmeden-milletvekili>).

“YSK, kabinedeki milletvekili adayı olan 16 bakanın istifa etmesi gerektiği ve istifa etmedikleri için aday olamayacaklarına ilişkin başvuruyu reddetti.

Kararda; bakanların atanma usullerinin farklı olması ve Meclis’te yemin etmeleri nedeniyle kamu görevlisi sayılamayacakları vurgulandı.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay ve 16 Bakan AK Parti listelerinden milletvekili adayı olmuştı.

Bakanların milletvekili aday listelerinde yer alması üzerine Yüksek Seçim Kurulu’na çok sayıda başvuru yapıldı. “Bakanların aday olmaları nedeniyle istifa etmeleri gerektiği” vurgulandı.

Kararda bakanların Milletvekili Seçim Kanunu 18. maddesinde istifa etmesi gereken kamu görevlileri arasında sayılmadığı kaydedildi”²⁴.

Keşke YSK, böyle önemli bir konuda verdiği bu kararı, Resmî Gazetede veya hiç olmazsa kendi internet sitesinde yayınlamış olsaydı. Hatırlanacağı üzere seçim kanunlarının uygulanmasına ilişkin yukarıda incelediğimiz 29 Mart 2023 tarih ve 2023/305 sayılı *Atagün Mert Kejanlıoğlu* kararı da yayınlanmamıştır. YSK’nın böyle önemli kararları yayınlamamasının sebebi anlamak mümkün değildir.

C. TARTIŞMA

Önce bu konuda Anayasa ve Milletvekili Seçimi Kanunundaki düzenlemeyi görelim:

1. Düzenleme

Anayasamızın 76’ncı maddesinin üçüncü fıkrasında,

24. Fevzi Çakır, “YSK’dan 'Bakanlar' Kararı: İstifa Etmelerine Gerek Yok”, *HaberTürk*, 18 Nisan 2023 (<https://www.haberturk.com/ysk-muhalefetin-basvurusunu-reddetti-3584112>).

“hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu üyeleri, kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ve Silahlı Kuvvetler [s.230] mensupları, görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler”

denmektedir.

Aynı hüküm, 10 Haziran 1983 tarih ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununda da var. Kanunun “Adaylık İçin Görevden Çekilmesi Gerekenler” başlıklı 18’inci maddesinde şöyle deniyor:

“Madde 18 – (Değişik : 8/4/2010-5980/29 md.) Hakimler ve savcılar, yüksek yargı organları mensupları, yüksek öğretim kurumlarındaki öğretim elemanları, Yükseköğretim Kurulu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyeleri, kamu kurumu ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri, aday olmak isteyen belediye başkanları ve subaylar ile astsubaylar, aday olmak isteyen siyasi partilerin il ve ilçe yönetim kurulu başkan ve üyeleri ile belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile sendikalar, kamu bankaları ile üst birliklerin ve bunların üst kuruluşlarının ve katıldıkları teşebbüs veya ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev alanlar genel ve ara seçimlerin başlangıcından bir ay önce seçimin yenilenmesine karar verilmesi halinde yenileme kararının ilanından başlayarak yedi gün içinde görevlerinden ayrılma isteğinde bulunmadıkça adaylıklarını koyamazlar ve aday gösterilemezler”.

Görüldüğü gibi Anayasamızın 76’ncı maddesinin üçüncü fıkrasında ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 18’inci maddesinde çekilmedikçe milletvekili aday olamayacaklar ara-

sında ismen Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar sayılmaktadır.

Basına yansıyan haberlerden anlaşıldığı kadarıyla YSK'nın bakanların istifa etmeden milletvekili aday olabilecekleri yolundaki kararı da bu gerekçeye, yani, Anayasa, m.76/3'te ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, m.18'de "Cumhurbaşkanı yardımcıları" ve "bakanlar" kelimelerinin geçmediği tespiti üzerine kuruludur.

2. Anayasa, m.76/3'ün Kapsamı

Anayasa (m.76/3) ve 2839 sayılı Kanunda (m.18), getirilen yasağı, maddelerde sayılan spesifik kamu görevlisi kategorilerini bir yana bırakarak şu şekilde ifade edebiliriz: "... [K]amu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ..., görevlerinden çekilmedikçe, aday olamazlar ve milletvekili seçilemezler".

Gerek Anayasa, m.76/3'te, gerekse 2839 sayılı Kanun, m.18'de, ismen sayılan spesifik kamu görevlisi kategorilerinin hepsi, "kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği [s.231] taşımayan diğer kamu görevlileri" kapsamına girer. Bu kamu görevlisi kategorilerinin anılan maddelerde ismen sayılmalarının yarattığı yenilik doğurucu bir sonuç yoktur. Bunlar, ayrıca ve açıkça maddelerde ismen sayılmamış olsalardı dahi istifa etmeden milletvekili aday olamazlardı.

Dolayısıyla Anayasa, m.76/3'te ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, m.18'de, genel ibare olan "kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri ile yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri" dışında yapılan kamu görevlisi sayma işlemi, bir "sınırlandırıcı sayma

(*limitative enumeration*)” değil, bir “örneklendirici sayma (*illustrative enumeration*)”dır. Diğer bir ifadeyle Anayasa, m.76/3’te ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, m.18’deki istifa etmedikçe milletvekili aday olamayacaklara ilişkin verilen isim listesi bir “*numerus clausus* liste” değil, bir “örneklendirici liste (*illustrative list*)” oluşturur²⁵.

Bu nedenle bu isim listesinde bir kamu görevlisi kategorisinin sayılıp sayılmamasının doğuracağı bir sonuç yoktur. Bu isim listesinde “Cumhurbaşkanı yardımcıları” ve “bakanlar”ın sayılmamış olmaları, Anayasa, m.76/3’ün ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, m.18’in Cumhurbaşkanı yardımcılarının ve bakanların milletvekili aday olabilmelerini kabul ettikleri anlamına gelmez.

Anayasa, m.76/3’te ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, m.18’de, ismen sayılmamış olmak belirli bir kamu görevlisi kategorisine istifa etmeden milletvekili aday olma hakkını bahşediyorsa, Türkiye’de sadece Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar değil, daha pek çok kamu görevlisi de, örneğin bakan yardımcılarını da istifa etmeden milletvekili aday olabilirler.

“Cumhurbaşkanı yardımcıları” ve “bakanlar”, birer kamu görevlisi iseler, hiç şüphesiz ki, istifa etmedikçe milletvekili aday olamazlar. Vakıa ayrıca tartışmaya gerek yoktur ki, Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanlar, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tâbi birer devlet memuru değildirler. Ama bunlar da hiç

25. “Sınırlandırıcı sayma (*limitative enumeration*)”, “örneklendirici sayma (*illustrative enumeration*)”, “*numerus clausus* liste”, “örneklendirici liste (*illustrative list*)” konularında bkz. Kemal Gözler, *Hukuka Giriş*, Bursa, Ekin, 19. Baskı, 2022, s.347-348.

şüphesiz geniş anlamda birer kamu görevlisidirler²⁶. Dolayısıyla istifa etmeden milletvekili adayı olamazlar.

3. Amaçsal Yorum

Yukarıda ulaştığımız sonuç amaçsal yorumla da desteklenebilir. Kamu görevlilerinin istifa etmedikçe milletvekili adayı olma yasağının amacı, seçimin tarafsızlığını, dürüstlüğünü ve yarışanlar arasında adaleti sağlamaktır. Bu amaç, [s.232] Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar bakımından evleviyetle geçerlidir. Seçimin tarafsızlığına, dürüstlüğüne ve yarışın adaletine en büyük müdahaleyi yapacak kişilerin başında, söz konusu maddelerde sayılan kamu görevlileri değil, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar gelir. Bu amacın ne kadar önemli olduğunu geçtiğimiz 14 Mayıs 2023 seçimlerinde pek çok defa gördük.

4. Sistemik Yorum İhtiyacı

Bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olamayacakları görüşüne karşı, 9 Temmuz 2018 tarihinden önce yürürlükte olan eski sistemde üç bakan²⁷ dışında diğer bakanların milletvekili adayı olmaları için istifa etme zorunluluğunun olmadığı vakıasını bir kanıt olarak ileri sürenler vardır.

Doğrudur Türkiye’de 9 Temmuz 2018’den önce yürürlükte olan eski sistemde, Anayasamızın mülga 114’üncü maddesinin ilk fıkrasına göre Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları dışında diğer bakanların milletvekili adayı olmaları için istifa etmeleri gerekli değildi. Zira gerek 9 Temmuz 2018’den önce bizde, gerekse parlâmenter hükûmet sisteminin cari olduğu başka ülkeler-

26. Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanların hukukî statüsü konusunda bkz. Gözler, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.941-944; Kemal Gözler, *İdare Hukuku*, Bursa, Ekin, 3. Baskı, 2019, c.I, s.372-373.

27. Anayasamızın mülga 114’üncü maddesine göre “Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları çekilir” idi.

de bu zaten böyledir; milletvekilliği ile bakanlık arasında bağdaşmazlık yoktur ve çoğunlukla da parlâmenter sistemlerde bakanların hemen hemen hepsi aynı zamanda milletvekilidir.

Ayrıca belirtelim ki, Türkiye’de 9 Temmuz 2018’den önceki sistemde, seçimlerden önce, üç bakanın istifa etme zorunluluğunun olmasının ve bu üç bakan dışında diğer bakanların istifa etme zorunluluğunun olmamasının pozitif anayasal bir dayanağı da vardı; çünkü Anayasanın mülga 114’üncü maddesinin ilk fıkrasında “*Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimlerinden önce, Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları çekilir*” deniyordu. Ve bu hükümden *numerus clausus* sayma ve mefhum-u muhalefet argümanlarıyla, diğer bakanların çekilmek zorunda olmadığı sonucu çıkarılıyordu. Yani 2018 öncesi sistemde, üç bakan dışında diğer bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olabilmelerinin pozitif anayasal bir dayanağı vardı.

Oysa 9 Temmuz 2018 tarihinden sonra yürürlüğe giren cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde durum farklıdır. Bir kere, yeni sistemde bakanlık ile milletvekilliği bağdaşmaz. Anayasamıza göre “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı... olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer” (m.106/4). İkinci olarak, Anayasamızın 2018’den sonraki şeklinde bakanların milletvekili adaylığına ilişkin özel bir hüküm yoktur. 2018 öncesi üç bakanın istifa etmek şartıyla, diğer bakanların ise istifa etmeden milletvekili adayı olabilmelerinin pozitif [s.233] anayasal temeli var iken, Anayasamızın 2018’den sonraki hâlinde bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olmalarının bir anayasal temeli yoktur.

Dolayısıyla günümüzde bakanların milletvekili adaylığı sorununu, 2018’de yürürlüğe girmiş yeni sistemin verileri çerçevesinde değerlendirmek gerekir.

Bu vesileyle konu hakkında şu sistematik argümanı ileri sürerim: 2018’de yürürlüğe giren yeni anayasal sistemimizde hiç şüphe yok ki, bakanlık ile milletvekilliği bağdaşmaz iki şeydir. Zaten Anayasamızın 104’üncü maddesinin dördüncü fıkrasında açıkça “Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer” denmektedir.

Mantıken kamu görevlerinde *asıl* için aranan şartlar, *aday* için de aranır. Zira adaylardan biri, bir süre sonra, asıl görevli olacaktır. Bu nedenle, bir görevin kendisi için bir bağdaşmazlık var ise, aksi öngörülmemiş ise, aynı bağdaşmazlık bu göreve adaylık için de vardır. Eğer bir kişinin aynı anda iki ayrı görevi yapması, kuvvetler ayrılığı, tarafsızlık vb. ilkelere aykırı ise, bir kişinin aynı anda bu görevlere aday olması da söz konusu ilkelere aykırıdır.

Bir kişinin iki ayrı görevi aynı anda ifa etmesinin sakıncaları var ise, bu görevlerden birisini ifa eden kişinin diğer göreve aday olmasında da benzer sakıncalar vardır. Nitekim bakanların milletvekili seçimlerinde aday olmalarındaki sakıncaların örneklerini de, 14 Mayıs 2023 seçimleri döneminde bolca gördük. Seçimin tarafsızlığı, eşitliği, dürüstlüğü ve özellikle adaylar arasında yarıştaki adalet bakımından görevdeki İçişleri Bakanının milletvekili adayı olmasının ne gibi sakıncaları olduğunu neredeyse her gün gördük.

5. Bağdaşmazlık Ne Zaman Başlar?

Konu hakkında son bir hususu daha tartışmak istiyoruz. Görüşlerine çok değer verdiğimiz ve seçim hukuku konusunda bir otorite olarak kabul ettiğimiz değerli hocamız Prof. Dr. Hikmet Sami Türk, bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olabilmeleri konusunda şu görüşü ileri sürmüştür:

“Şu anda istifa etmelerini gerektiren bir durum yok. Anayasaya göre hem bakanlık hem milletvekilliği bağdaşmıyor ancak bağdaşmazlık milletvekili andı ile başlar. Yani bu milletvekili [olarak] yemin ettikleri andan itibaren başlayan bir süreç. Meclis’in açılışında ant içtikleri takdirde de bakanlıkları düşer”²⁸.

[s.234] Maalesef sayın hocamız Türk’ün söz konusu bağdaşmazlığın milletvekili andı ile başlayacağı görüşüne katılmıyoruz. Bu görüşün doğru olabilmesi için, her iki statünün de, yani gerek bakanlık, gerekse milletvekilliği statüsünün ant içme ile başlıyor olması gerekir. Oysa doğrudur; bakanlık statüsü, ant içmeyle başlar; ama milletvekilliği statüsü ant içmeyle değil, seçimle başlar; milletvekili sıfatı, oy verme günü, saat 17:00’da sandıkların kapandığı anda kazanılır²⁹. YSK da 27 Temmuz 2007 tarih ve 2007/716 sayılı *Cihat Özönder* kararıyla milletvekili sıfatının yemin ile değil, seçimle kazanıldığına, milletvekilliği statüsünün seçim akşamı başladığına karar vermiştir³⁰. Milletvekilliği sıfatı, yeminle değil, seçimle başladığına göre, seçim akşamından itibaren, milletvekilliği ile bakanlık arasındaki bağdaşmazlık başlar³¹.

6. Uygulama

Uygulama da Prof. Dr. Hikmet Sami Türk’ün yukarıda açıkladığımız görüşü doğrultusunda olmuştur. Güya hukuka uygunluğu sağlamak için milletvekili seçilen bakanların yemin etmeleri 23 gün geciktirilmiştir. Bu süreç içinde, Cumhurbaşkanının

28. “Hukukçular değerlendirdi: Milletvekili seçilen bakanlar istifa etmeli mi?”, *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 2023, <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/hukukcular-degerlendirdi-milletvekili-secilen-bakanlar-istifa-etmeli-mi-2083487>

29. Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, s.558-560.

30. Özönder kararı için bkz.: Gözler, *Türk Anayasa Hukuku*, *op. cit.*, s.560.

31. Bu konuda bkz.: Tolga Şirin, “Milletvekili Olanların Bakanlıkları Düştü”, *T24*, 19 Mayıs 2023 (<https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sirin/milletvekili-olanlarin-bakanliklari-dustu,40067>).

ikinci turda seçilmesi ve görev başlamasından sonra yeni bakanlar, 4 Haziran 2023 tarihinde atanmıştır³². Böylece 14 Mayıs 2023 seçimlerinde milletvekili seçilen eski bakanların bakanlıkları, 4 Haziran 2023 tarihinde, yani tam 20 gün sonra sona ermiştir. Bu eski bakanlar daha sonra da 7 Haziran 2023 tarihinde TBMM huzurunda yemin etmişlerdir. Böylece 14 Mayıs 2023 tarihinde milletvekili seçilen bakanların, yeminleri kasten geciktirilerek, 4 Haziran 2023 tarihine kadar, güya hukuka uygun olarak, bakanlık yapmaları sağlanmıştır.

Ne var ki, yukarıda açıklandığı gibi, bu 16 eski bakanın milletvekili olarak 7 Haziran 2023 tarihinde TBMM huzurunda yemin etmelerinin hukuken yol açtığı bir değişiklik yoktur. Zira bu “bakan milletvekilleri”nin milletvekilliği sıfatı yemin tarihlerinde değil, seçildikleri günün akşamı, yani 14 Mayıs 2023 akşamı başlamıştır. Uzun lafın kısası, bu kişilerin 14 Mayıs 2023 günü saat 17 ile 4 Haziran 2023 günü arasında bakanlık yapmaları Anayasamıza aykırıdır. Bu konuda tereddüdü olanlar kendilerine şu soruları sorsunlar:

- 16 bakanın milletvekili sıfatı hangi anda başlamıştır? Cevap: Tüm diğer milletvekilleri gibi 14 Mayıs 2023 akşamı.
- 14 Mayıs 2023 ile 4 Haziran 2023 tarihleri arasında 16 bakan görevde miydiler? Cevap: Evet görevdeydiler.

[s.235] O hâlde bu olayda 14 Mayıs 2023 ile 4 Haziran 2023 tarihleri arasında Türkiye’de milletvekilliği ile bakanlık arasında bağdaşmazlık kuralı ihlâl edilmiştir.

7. Kim Sorumlu?

Muhtemelen iktidar partisine mensup sağduyulu hukukçular da 16 bakanın istifa etmeden milletvekili adayı olmalarının ve

32. *Resmî Gazete*, 4 Haziran 2023, Sayı 32211.

keza milletvekili seçildikten sonra da daha 20 gün süreyle bakanlık görevini sürdürmelerinde bir tuhaflık olduğunu fark etmişlerdir. Ancak buna pek de ses çıkarmadılar. Muhtemelen bunun geçici bir şey olduğunu düşündüler. Zira bu sorunun ortaya çıkması için bakanların ya hiç milletvekili adayı olmaması ya da aday olacaklarsa istifa etmeleri ve yerlerine birkaç hafta için geçici bakanlar atanması gerekiyordu. Pek muhtemelen bunu gereksiz ve zahmetli bir şey olarak gördüler.

Sorunun geçici bir sorun olduğu ve görevdeki bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olabilmelerinin yolunun açılmasında yarar olacağını düşünenler olabilir. Bir ihtimal böyle bir düşüncede haklılık payı olsa bile, böyle bir şeyin olabilmesi için, bunun Anayasayla ayrıca ve açıkça öngörülmesi gerekir. Bugün bu yola başvuranlar, keşke 2017’de kendi yaptıkları Anayasa değişikliğinde buna izin veren hükümler koysaydılar. Şu an ki, problemin sorumluluğu, 2017 Anayasa değişikliğini, bakanların milletvekili adaylığı sorununu düşünmeden kaleme alanlara aittir. Problemi, Anayasa değişikliği teklifini kaleme alanlar ve bu teklifi referandum yoluyla kabul eden halkımız yaratmıştır. Anayasa koyucunun yarattığı sorunları çözmek bizim üzerimize vazife değildir. Bizim diyeceğimiz tek şey, 14 Mayıs 2023 seçimlerinde bakanların istifa etmeden milletvekili adayı olması, AKP’nin kendi yaptığı Anayasa değişikliğinin kendileri tarafından ihlâl edilmesinden başka bir şey değildir.

III. DEPREM SEBEBİYLE SEÇİMLER ERTELENEBİLİR Mİ?

14 Mayıs 2023 seçimleri, seçim hukukuna ilişkin şimdiye kadar tartışmadığımız sorunların ortaya çıkmasına ve tartışılmasına vesile oldu. Bilindiği gibi 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli çok büyük iki depremle bölgedeki pek çok il sarsıldı çok ağır can ve mal kayıpları oldu. 50 bin kişi öldü. Bin-

lerce bina yıkıldı. Yüzbinlerce kişi başka illere göç etti. Tüm bunlar seçimlere birkaç ay kala yaşandı.

Bu koşullarda zarar gören bölgelerde milletvekili ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin düzenlenmesinin güç olacağı açıktır. Böyle bir ortamda seçimlerin [s.236] ertelenmesi gerektiği yolunda tartışma, Bülent Arınç'ın 13 Şubat 2023 tarihinde seçimlerin ertelenmesi için yaptığı çağrı³³ ile başladı.

Bazıları seçimlerin ertelenmesi çağrısında art niyet aradı³⁴ ve seçimlerin ertelenmesi çağrısına kategorik olarak karşı çıktılar. Bu çağrıda bir art niyet görmeyenler de, çoğunlukla, Türkiye'de seçimlerin deprem sebebiyle ertelenmesinin mümkün olmadığı görüşünü savundular. Zira onlara göre, Anayasamızın 78'inci maddesinde, seçimlerin ertelenmesi konusu özel olarak düzenlenmişti ve bu maddeye göre savaş dışında bir sebeple seçimlerin ertelenmesine karar verilmesi mümkün değildi.

33. "Bülent Arınç'tan Seçimlerin Ertelenmesi İçin Çağrı", *Cumhuriyet*, 13 Şubat 2023, <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/bulent-arinctan-secimlerin-ertelenmesi-icin-cagri-2051533>.

34. Kanımca deprem nedeniyle seçimlerin ertelenmesi çağrısında bir art niyet aramaya gerek yoktur. Bu sorun başka ülkelerde de zaman zaman tartışılmış ve bu sorunun çözümüne yönelik değişik anayasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu konuda Tolga Şirin'in izleyen makalesi pek çok değerli bilgi içermektedir: Tolga Şirin, "Seçimlerin Ertelenmesi", *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 81, Nisan 2023, Sayı 2, s.211-252. Keza, söz konusu makalede de belirtildiği gibi, geçmişte Türkiye'de 1966 Muş Varto depremi nedeniyle bölgedeki bazı köylerde muhtar ve ihtiyar meclisi seçimleri yapılamamıştır. Bu konuda Yüksek Seçim Kurulu, 6 Eylül 1966 tarih ve 1966/194 sayılı Göltepe Köyü kararıyla karar verme fırsatını da yakalamıştır (*Resmî Gazete*, 14 Eylül 1966, Sayı 12400, <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12400.pdf>). Sorun sadece doğal afetlere ilişkin değil, tehlikeli salgın hastalıklara ilişkin olarak da ortaya çıkabilir. Covid-19 saygını nedeniyle seçimlerin ertelenmesi sorunu pek çok ülkede ortaya çıkmıştır. Bu konuda bkz. Feyzan Olgunsoy, "Tehlikeli Salgın Hastalıklar Nedeniyle Seçimlerin Ertelenmesi", *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 2020, 584-637.

Gerçekten de Anayasamızın 78’inci maddesinde şöyle denmektedir:

“Madde 78 – Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkan görülmezse, Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıl geriye bırakılmasına karar verebilir.

Geri bırakma sebebi ortadan kalkmamışsa, erteleme kararındaki usule göre bu işlem tekrarlanabilir”.

Görüldüğü üzere, maddede seçimlerin ertelenmesi sebebi olarak sadece “savaş sebebi” sayılmıştır. Bu sebep, belirli ve sınırlı bir sebeptir. Genişletilmeye müsait değildir. Dolayısıyla TBMM, deprem sebebiyle 78’inci maddedeki usûlü kullanarak seçimlerin ertelenmesine karar veremez.

Ancak bu soruya bu cevabın verilmesi, ortadaki sorunu çözüyor. TBMM, deprem nedeniyle, seçimlerin ertelenmesine, 78’inci maddedeki usûlle karar veremese de, Allah korusun, öyle büyük depremler olabilir ki, beğenseniz de, beğenmeseniz de deprem nedeniyle seçimleri ertelemek gerekebilir. Kaldı ki böyle bir durumda seçimlerin ertelenmesine karar verilmemiş olsa bile, ülkenin tamamında veya bir kısmında seçimlerin yapılması fiilî olarak mümkün olmayabilir.

[s.237] Bu nedenle sorunu tamamen belirsizlik içinde bırakmamakta, sorunu hukuken tartışmakta ve soruna bir çözüm aramakta yarar vardır. Bu konuda şunları düşünüyorum:

A. SEÇİMLERİN ERTELENMESİNE TALİ KURUCU İKTİDAR KARAR VEREBİLİR

Anayasamızın seçimlerin ancak savaş nedeniyle ertelenmesine izin veren 78’inci maddesi, hiç şüphesiz ki, olağan yasama iktidarını bağlar. Ancak bu madde, tali kurucu iktidarı, yani anayasayı değiştirme iktidarını bağlamaz. Tali kurucu iktidar, Anaya-

sanın ilk dört maddesi dışında bütün maddelerini değiştirebilir veya ilga edebilir. Deprem durumunda, TBMM, Anayasanın 175'inci maddesindeki şartları yerine getirerek, yani üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ve Cumhurbaşkanının onayıyla, seçimlerin belli bir süre ertelenmesine ilişkin bir Anayasa değişikliği kanunu kabul edebilir. Bu Anayasa değişikliği kanunu, Anayasaya bir geçici madde eklenmesi biçiminde alabileceği gibi, Anayasa, m.78'e bir ek fıkra eklenmesi biçiminde de olabilir.

B. CUMHURBAŞKANI, ANAYASA, M.15 VE M.119'A DAYANARAK SEÇİMLERİN ERTELENMESİNE KARAR VEREBİLİR

Kanımca, seçimlerin zamanında yapılmasını engelleyecek büyüklükte bir deprem durumunda, Cumhurbaşkanı, Anayasamızın 119'uncu maddesinden aldığı yetkiyle, önce olağanüstü hâl ilân edip, sonra olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile, Anayasa, m.15'teki şartlara uygun olmak kaydıyla, seçimlerin ertelenmesine karar verebilir.

Burada tek sınır, Anayasa, madde 15'teki şartlara uyulmasıdır. Seçimlerin ertelenmesinin ilgili olduğu seçme ve seçilme hakkı, Anayasa, m.15/2'de sayılan çekirdek alanda bulunmaz. Dolayısıyla deprem sebebiyle seçimlerin olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle ertelenmesi, Anayasamızın diğer maddelerine ve özellikle 78'inci maddesine aykırı olsa da, Anayasa, m.15'teki şartlara uygun ise, hukuka uygun olur. Bizim Anayasamız adeta “iki anayasa” içerir³⁵. “Birinci anayasa” olağan dönemlerde yürürlükte olan normal anayasadır; “ikinci anayasa” ise, olağanüstü hâl dönemlerinde yürürlükte olan anayasa-

35. Kemal Gözler, “Olağanüstü Hal Rejimlerinde Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sistemi ve Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinin Hukukî Rejimi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 47, Sayı 4, Ağustos 1990, s.565
(www.anayasa.gen.tr/olaganustuh.htm).

dır ki, bu Anayasa, sadece Anayasanın 15’inci ve 119’uncu maddelerinden oluşur. “Madde 15+119”, bizim sistemimizde adeta bir “alternatif anayasa”dır. “Madde 15+119”ten oluşmuş “anayasa”ya “Anayasa_{bis}” ismi de verilebilir. [s.238]

C. SEÇİMLERİN ERTELENMESİ KONUSU (ANAYASA, M.78) YENİDEN DÜZENLENMELİDİR

Yukarıdaki iki çözüm de çok ağırdır ve her biri kendi başına başka problemler de doğurabilir. Birinci çözüm TBMM’de üçte iki çoğunluğu oluşturan partilerin ve Cumhurbaşkanı’nın uzlaşmasını gerektirir. Bu uzlaşmanın sağlanması zor olabilir. İkinci çözüm (Cumhurbaşkanı’nın önce olağanüstü hâl ilân edip, arkasından olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle seçimleri ertelenmesi) kolaydır; ama kötüye kullanılmaya çok açık bir usûldür. İkinci usûlde, 15 ve 19’uncu maddeleri dışında, Anayasanın bütünü, belli bir süreyle rafa kaldırılmaktadır. Bunun yargısal bir denetimi de yoktur. Tek denetim siyasî denetimdir ki, bu denetim de TBMM’nin adî çoğunluğuyla icra edilmektedir. Cumhurbaşkanı’nın olağanüstü hâl ilân etme kararı TBMM’nin onayına tâbidir; ama TBMM bu onay yetkisini adî çoğunluğuyla kullanır. Oysa olağanüstü hâl ilân kararı onaylanınca, Cumhurbaşkanı, Anayasa, m.15 ve 119 dışındaki diğer maddelerini rafa kaldırma, onları deroje etme³⁶ yetkisine ele geçirmektedir.

Burada bu vesileyle belirtelim ki, olması gereken hukuk açısından, böyle ağır bir yetkinin onaylanması için TBMM’nin nitelikli çoğunluğunun şart olması gerektiği ileri sürülebilir. Nasıl Anayasada değişiklik yapmak için TBMM’nin üçte iki çoğunluğu gerekiyorsa, bu yetkiyle aynı ağırlıkta olan deroje etme yetkisinin yürürlüğe konulabilmesi için de aynı çoğunluğun aranması

36. Anayasa, m.15’in verdiği yetki deroje yetkisidir. Madde 15 uygulamaya girdiğinde madde 13’ün öngördüğü sınırlama sistemi rafa kalkar. Yani m.15, m.13’ü deroje eder. Bu konuda bkz. Gözler, *Hukuka Giriş, op. cit.*, s.408.

gerekir. Diğer bir ifadeyle Cumhurbaşkanının olağanüstü hâl ilân kararı ancak TBMM'nin üye tam sayısının üçte iki çoğunluğuyla onaylanabilmelidir. Hâliyle bu bir *de lege ferenda* öneridir; bunun hayata geçmesi için Anayasa değişikliği şarttır.

Mevcut durumda Cumhurbaşkanı, Anayasa, m.15 ve 119'a dayanarak olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle seçimleri erteleme yetkisini mükemmel olarak kötüye kullanabilir. Örneğin ekonomiyi kötü yöneten ve ekonomik krize kendisi yol açan bir Cumhurbaşkanı, önce ağır ekonomik bunalım nedeniyle olağanüstü hâl ilân edebilir; ilân kararını TBMM'nin adî çoğunluğuna onaylatabilir ve arkasından da, olağanüstü hâl Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle seçimlerin ertelenmesine karar verebilir. Böyle bir şey, demokrasinin sonu olur.

Görüldüğü gibi seçimlerin ertelenmesi konusu, böyle bir kriz içine düşmeden, daha şimdiden bir Anayasa değişikliği yaparak Anayasa, m.78'de daha ayrıntılı bir şekilde düzenlenmelidir. Erteleme sebepleri arasına, savaş sebebinin yanında, ağır doğal afet ve tehlikeli salgın hastalık sebepleri de eklenmelidir. [s.239]

IV. SEÇİMDEN ÖNCE CUMHURBAŞKANI ADAYLARININ ADAYLIKTAN ÇEKİLMESİ VEYA ÖLMESİ DURUMUNDA NE OLUR?

Bilindiği gibi Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce, 14 Mayıs 2023 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanı seçiminin ilk turundan üç gün önce 11 Mayıs 2023 günü Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekildi. Allah bütün adaylara uzun ömür versin; ama Cumhurbaşkanı adaylarından biri Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce ölebilir de. Adaylıktan çekilme ve ölüm iki tur arasında da olabilir. Adaylıktan çekilme veya ölmenin birinci turdan önce veya sonra olmasına göre konuyu ikiye ayırarak inceleyelim:

A. BİRİNCİ TURDAN ÖNCE ADAYLIKTAN ÇEKİLME VEYA ÖLME

Bu konuda 19 Ocak 2012 tarih ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanını Seçimi Kanununda şu hüküm vardır:

“MADDE 12 – (1) Birinci oylamada, kesin aday listesinin Resmî Gazetede yayımından itibaren, oy verme günü saat 17.00’ye kadar listede meydana gelecek eksilmeler, değişikliği gerektirmez”.

Bu maddenin pek derde deva olmayacağı açık. Ortada bir düzenleme boşluğu var. Bu boşluğun başka kanunlarla doldurabileceği düşüncesi akla gelebilir. Zira, 6271 sayılı Cumhurbaşkanını Seçimi Kanununun 2’nci maddesinin beşinci fıkrasına göre “bu Kanunda özel hüküm bulunmayan hâllerde 298 sayılı Kanun, 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 10/6/1983 tarihli ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu(nun), bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır”. Ne var ki söz konusu Kanunlarda da bu konuya uygulanabilecek nitelikte hüküm yoktur. Çünkü milletvekilliği seçimleri listeli bir seçimdir. Yani belli bir seçim çevresinde partiler o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısınca aday gösterirler. 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 25’inci maddesine göre,

“aday listelerinin kesinleştiği tarihten, oy verme günü saat 17.00’ye kadar ölüm veya istifa nedeniyle aday listelerinde meydana gelecek eksilmeler, listelerin tamamlanmasını gerektirmez. Ancak, aday listelerinde yukarıdaki nedenlerle boşalma olması halinde listedeki adaylar liste sırasına göre kaydırılmak suretiyle boşalan yerler doldurulur”.

Cumhurbaşkanı seçimi bir listeli seçim olmadığı için, yani her bir aday kendi adına seçime katıldığı için, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 25’inci maddesindeki bu hüküm, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde uygulanamaz. Dolayısıyla bu

hükümün Cumhurbaşkanı adayının adaylıktan çekilmesinin veya ölmesinin yol açacağı sorunların çözümüne sağlayacağı bir katkı yoktur.

[s.240] Görüldüğü gibi, 19 Ocak 2012 tarih ve 6271 sayılı Cumhurbaşkanı Seçimi Kanununda ve bu Kanunun göndermede bulunduğu diğer Kanunlarda, Cumhurbaşkanı adayının adaylıktan çekilmesi veya ölmesinin doğuracağı sorunların çözümüne ilişkin yeterli bir hüküm bulunmamaktadır.

6271 sayılı Kanunun yukarıda gördüğümüz 12’nci maddesi pek bir sorunu çözecek bir madde değildir. Tersine maddenin kendisi sorun yaratmaya adaydır. Örneğin bu hükme göre adaylıktan çekilmiş veya ölmüş olan adayın ismi de oy pusulasında bulunmaya devam edecektir. Aday adaylıktan çekildiğini açıklamış olsa ve YSK’ya gidip adaylık başvurusunu geri alsa bile, oy pusulasında ismi yer almaya devam edecektir³⁷. Neticede bazı seçmenler seçimlerde pekâlâ adaylıktan çekildiğini açıklayan bu adaya oy verebilirler. Bu oylar, oy sayımında hâliyle tutanağa geçirilirler. Ancak bu oylar, birer “geçerli oy” olarak mı kabul edilmeli, yoksa “geçersiz oy” olarak mı kabul edilmelidirler? Bu basit bir soru değildir. Eğer bu oylar “geçerli oy” olarak kabul edilirse, seçimden kullanılan toplam geçerli oy sayısının hesabında bunlar da dikkate alınır. Dolayısıyla seçimlerden birinci çıkan adayın seçilmek için alması gereken oy sayısı (geçerli oyların yarısından bir fazlası) daha yüksek çıkacaktır. Mevcut durumda, adaylıktan çekilen adaya verilen oyların geçersiz oy sayılmasını gerektiren bir sebep yoktur. Ancak adaylıktan çekilmiş bir adaya verilen ve geçerli sayılan bu oylar yüzünden, birinci turda seçilebilecek bir aday seçilemeyebilir. Böyle bir sonucun,

37. Aksi kanunla öngörülmüş olsaydı bile, zaten seçimlere kısa bir süre kalmış ise yeni oy pusulalarının basılması ve dağıtılması fiilen de mümkün olmazdı.

mantıklı ve adil bir sonuç olduğunu söylemek zordur. Bu konunun Anayasa veya kanunla düzenlenmesi gerekir.

Sorun sadece bundan da ibaret değildir. Cumhurbaşkanı seçimlerine pekâlâ sadece iki aday katılabilir. Nitekim 14 Mayıs 2023 seçimlerinde baştan sadece dört aday vardı; sonra birisinin adaylıktan çekilmesiyle üç aday kaldı. Cumhurbaşkanı seçimlerinde sadece iki aday var ise ve bu adaylardan biri birinci turdan önce adaylıktan çekilirse veya ölürse ne olacaktır? Böyle bir durumda seçimler ertelenmeyecektir. Seçimler yapılacak ve birinci tura sadece tek aday katılacak ve böyle bir durumda hak etmediği hâlde seçimi kazanacak mıdır? Böyle bir durumda ortaya çıkacak sorunları çözmek çok ama çok zor olacaktır. Pek muhtemelen ortaya bir hukukî kaos çıkacaktır.

B. İKİ TUR ARASINDA ADAYLIKTAN ÇEKİLME VEYA ÖLME

Cumhurbaşkanı adaylarından birisinin adaylıktan çekilmesi veya ölmesi iki tur arasında da gerçekleşebilir. Bu konuda Anayasamızın 101'inci maddesinin beşinci fıkrasında da şu hüküm vardır: [s.241]

“İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır. İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir”.

Görüldüğü gibi düzenleme birinci turdan sonra, ikinci tura katılacak adaylardan birisinin adaylıktan çekilmesi veya ölmesi durumuna ilişkindir. İki tur arasında adaylardan birisi adaylıktan

çekilirse veya ölürse ne olacağı bellidir. Bu durumda metnini yukarıda verdiğimiz Anayasa, m.101/5'e göre hareket edilecektir. Ancak Anayasa, m.101/5'in öngördüğü çözüm oldukça problemlidir.

Bu çözüme göre, birinci tur ile ikinci tur arasında birinci turda en çok oy alan iki adaydan birinin ölümü durumunda birinci turdaki en çok oy alan üçüncü aday ikinci tura katılacaktır. Bu durumda ise muhtemelen ikinci tura katılan ve adaylığı devam eden aday normalde hak etmese bile seçilecek, ya da en çok oy alan adayın seçmenleri istemeye istemeye birinci turda üçüncü adaya oy vermek zorunda kalacaklardır. Varsayalım ki, birinci tura A, B ve C adayları katıldı. Aday A geçerli oyların yüzde 49'unu, aday B geçerli oyların yüzde 41'ini ve aday C geçerli oyların yüzde 10'unu aldı. Aday A'nın birinci turdan sonra öldüğünü varsayalım. Bu durumda ikinci tur, aday B ile aday C arasında yapılacaktır. Böyle bir durumda, ölmüş aday A'nın seçmenleri istemeye istemeye aday C'ye oy vermeyeceklerse, seçim hak etmediği bir şekilde aday B tarafından kazanılacaktır. Böyle bir durumda aday B ile aday C aynı siyasî eğilimde de olabilir. Seçmenler aynı siyasî eğilime mensup iki aday arasında seçim yapmak zorunda kalabilirler.

Bu hususlar başımıza iş açmaya aday hususlardır. Bu hususları, haksızlığa yol açmayacak bir şekilde Anayasa değişikliği yapılarak düzenlemek gerekir. Benim önerim, mevcut sistemi koruyup, çözüm için ayrıntılı düzenlemeler yapmak yerine, ABD'de olduğu gibi, Cumhurbaşkanı yardımcısının Cumhurbaşkanı ile birlikte aynı seçimlerde doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi usûlü benimsenmesidir. Bu durumda seçimlerde her Cumhurbaşkanı adayının yanında bir de Cumhurbaşkanı yardımcısı adayını olur. Seçmenler aynı anda hem Cumhurbaşkanı adayına, hem de Cumhurbaşkanı yardımcısı adayına oy vermiş olurlar. Cumhurbaşkanı adayını, adaylıktan çekilirse veya ölürse,

yeri Cumhurbaşkanı yardımcısı adayı tarafından doldurulur. Böylece Cumhurbaşkanı yardımcılığı gibi önemli bir makamı işgal edecek kişi de, halk tarafından seçilmiş olur³⁸. Cumhurbaşkanı yardımcısı adayının Cumhurbaşkanı adayı ile birlikte seçimlere [s.242] katılması seçim sürecinde ortaya çıkabilecek yukarıdaki sorunların çözümünü de sağlar.

V. BELEDİYE BAŞKANLARI İSTİFA ETMEDEN CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI OLARAK ATANABİLİR Mİ?

14 Mayıs 2023 seçimleri sürecinde, doğrudan doğruya seçimlerle ilgili olmasa bile, seçimler dolayısıyla, ülkemizde daha önce tanığı olmadığımız, aklımızın ucundan geçmeyen bir tartışma daha yaşandı. Acaba belediye başkanları görevlerinden istifa etmeden Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak atanabilirler miydi?

Bu tartışma, İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in önce 3 Mart 2023 günü "Altılı Masa"dan çekilmesi, sonra da 6 Mart 2023 günü "Altılı Masa"ya geri dönmesi ve "Altılı Masa"nın Kemal Kılıçdaroğlu'nu Cumhurbaşkanı adayı olarak göstermesinin şartı olarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş'ın Kemal Kılıçdaroğlu'nun Cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda Cumhurbaşkanı yardımcıları olarak atanacakları yolunda yaptığı açıklamadan sonra ortaya çıktı.

Acaba, Cumhurbaşkanı seçildiği takdirde, Kemal Kılıçdaroğlu, İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlarını, bunlar belediye başkanlığı görevinden ayrılmaksızın Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak atayabilir miydi? Yani belediye

38. Mevcut sistemde Cumhurbaşkanı yardımcısının halk tarafından seçilmemesi eleştiriye açıktır. Bu konuda bkz. Gözler, *Türk Anayasa Hukuku, op. cit.*, s.937.

başkanlığı ile Cumhurbaşkanı yardımcılığı görevleri birbiriyle bağdaşan görevler miydi?

Bu soruya, beni şaşırtan bir şekilde, doktrinde bazı meslektaşlarımız, hemen, belediye başkanlığı ile Cumhurbaşkanı yardımcılığı arasında bağdaşmazlık olmadığı, bir belediye başkanının istifa etmeden Cumhurbaşkanı yardımcısı olarak atanabileceği veya en azından atanırlarsa buna karşı bir müeyyide olmadığı cevabını verdiler³⁹. Ben bu görüşe katılmıyorum. Bu görüşte olanların ileri sürdükleri argümanları burada inceleyecek değilim. Burada sadece kendi görüşümü belirtmek istiyorum.

Bu konuda kendi hukukî görüşümden önce hislerimi belirtmek isterim: Bana bir his olarak, bir belediye başkanının, belediye başkanlığı görevinden istifa etmeden, aynı zamanda Cumhurbaşkanı yardımcılığı yapabileceği düşüncesi, sağduyudan uzak, beni şaşırtan bir düşünce olarak geliyor. Bir görüş lehine ileri sürülen argümanlar ne olursa olsun, neticede, ortaya *absurdus* bir durum çıkıyor ise bu argümanlardan uzak durmak gerekir.

[s.243] Hukuken de belediye başkanlığı ile Cumhurbaşkanı yardımcılığı görevinin bağdaşmadığını şu sebeplerle düşünüyorum⁴⁰:

39. Örnek olarak şu yazılar gösterilebilir: Tevfik Sönmez Küçük, “Cumhurbaşkanı Yardımcısı Olarak Atanan Belediye Başkanı Görevine Devam Edebilir”, *PolitikYol*, 6 Mart 2023 (<https://www.politikyol.com/cumhurbaskani-yardimcisi-olarak-atanan-belediye-baskani-gorevine-devam-edebilir>); Ali Ulusoy, “Cumhurbaşkanı yardımcılığı nasıl bir görev? Cumhurbaşkanı yardımcılığı ve belediye başkanlığı hukuken bağdaştır mı?”, *T24*, 15 Mart 2023 (<https://t24.com.tr/yazarlar/ali-d-ulusoy/cumhurbaskani-yardimciligini-nasil-bir-gorev,39160>).

40. Burada belirtmek isterim ki, belediye başkanlığı ile bakanlık görevlerinin bağdamadığı görüşünü yeni yazıyor değilim. Bu bağdaşmazlık, 2018 yılında yayınlanan benim *Mahallî İdareler Hukuku* kitabımda açıklanmıştır. Bkz. Kemal Gözler, *Mahallî İdareler Hukuku*, Bursa, Ekin, 2018, s.368-369.

Hiç şüphesiz ki belediye başkanlığı ile kamu görevliliği bağdaşmaz⁴¹. Dolayısıyla belediye başkanlığına adaylığını koyacak kamu görevlisinin, 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanununun 36'ncı maddesi doğrultusunda, 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 18 ve 19'uncu ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 40'ıncı maddeleri uyarınca istifa etmeleri gerekir⁴². Dolayısıyla belediye başkanlığına aday olmak isteyen kamu görevlilerinin seçimlerin başlangıcından bir ay önce görevlerinden ayrılma isteğinde bulunmaları gerekmektedir. YSK'nın içtihadı da bu doğrultudadır. Nitekim YSK, 15 Kasım 2008 tarih ve 276 sayılı kararıyla 29 Mart 2009 mahalli seçimlerine katılacak kamu görevlilerinin en geç 1 Aralık 2008 günü saat 17'ye kadar görevlerinden ayrılma isteğinde bulunmaları gerektiğine karar vermiştir⁴³.

İstisnaen, 2972 sayılı Kanunun 17'nci maddesinin verdiği imkân sayesinde, milletvekilleri, istifa etmeden belediye başkanlığı seçimlerinde aday olabilirler. Bu genel kurula, 2972 sayılı Kanun (m.17) tarafından getirilmiş bir istisnadır. Hâliyle bu istisnai hükmün bakanlara veya Cumhurbaşkanı yardımcılara da genişletilmesi mümkün değildir. Zira istisnalar dar yorumlanır.

2972 sayılı Kanunun 17'nci maddesinde açıkça “milletvekilliği, belediye başkanlığı... bir şahıs uhdesinde birleşemez. Bu görevlerin birisinde bulunanlardan bir diğerine seçilenler, seçim sonuçlarının kendilerine tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde tercih haklarını kullanırlar. Bu süre içinde tercih haklarını kullanmayanlar seçildikleri yeni görevi reddetmiş sayılırlar” denmektedir. Danıştay Birinci Dairesi de 21 Eylül 1993 tarih ve

41. Kemal Gözler, *Mahallî İdareler Hukuku*, Bursa, Ekin, 2018, s.368-369.

42. Cemil Kaya, “Kamu Görevlilerinin Seçimlere Katılmak Üzere Görevden Çekilmesi ve Göreve Dönmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2, 2002, s.281; Gözler, *Mahallî İdareler Hukuku*, *op. cit.*, s.368.

43. <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Kararlar/2008Pdf/2008-276.pdf>.

E.1993/194, K.1993/168 sayılı kararıyla belediye başkanı iken bakanlığa atananların, belediye başkanlığı görevini sürdüremeyeceklerine, bunların, andiçme ve istifaya gerek olmadan atama işleminin gerçekleştiği tarihte belediye başkanlığının kendiliğinden sona ereceğine karar vermiştir⁴⁴. Danıştay Birinci Dairesi kararında şöyle demiştir:

“Anayasanın 112., 82. ve 127.maddelerine göre, milletvekili olmayan Bakanlar Kurulu üyelerinin, bu sıfatı taşıdıkları sürece belediye başkanlığı görevini yürütebilmeleri olanaksızdır. Bir başka deyişle, belediye başkanlığı göreviyle bakanlık görevinin aynı kişi tarafından yürütülmesine anayasa hükümleri engeldir. Sözü edilen Anayasa hükümlerinin bir sonucu da, belediye başkanı [s.244] iken bakanlığa atananların, belediye başkanlığı görevinin kendiliğinden ve atama işleminin gerçekleştiği tarihte sona ereceğidir”⁴⁵.

Görüldüğü gibi 2018 önce eski sistemimizde, milletvekili olan veya olmayan bakanların aynı zamanda belediye başkanlığı yapması mümkün değildi. YSK ve Danıştayın içtihatları da bu yöneydi. 2018’den önce bakanların belediye başkanı olmasını yasaklayan kanun hükümleri, bugün de yürürlüktedir. Nasıl eski sistemde milletvekili olan veya olmayan bakanlar aynı zamanda belediye başkanlığı yapamazlarsa, yeni sistemde de bakanlar ve keza Cumhurbaşkanı yardımcısı belediye başkanlığı yapamaz.

Aslında bu konuyu bu kadar ayrıntılı bir şekilde tartışmaya gerek yoktur. Vaka, Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanlar, Devlet Memurları Kanununa tâbi birer memur olmasalar da birer kamu görevlisidirler. Dolayısıyla belediye başkanlığı ile Cumhurbaşkanı yardımcılığı arasında bağdaşmazlık vardır.

44. Danıştay Birinci Dairesi, 21 Eylül 1993 Tarih ve E.1993/194, K.1993/168 Sayılı Karar (<https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=17344500>).

45. Danıştay Birinci Dairesi, 21 Eylül 1993 Tarih ve E.1993/194, K.1993/168 Sayılı Karar (<https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=17344500>).

Bu bağdaşmazlığı kabul etmeyenlere, “belediye başkanı, Cumhurbaşkanlığı yardımcı olabilir mi” diye değil de, “bir cumhurbaşkanı yardımcısı belediye başkanı aday olabilir mi” diye soralım. Bu soruya verilecek tartışmasız bir yanıt vardır: Cumhurbaşkanlığı yardımcısının belediye başkanı aday olabilemesi için belediye seçimlerinin başlangıcından bir ay önce görevinden ayrılma isteğinde bulunması gerekmektedir (2972 sayılı Kanun, m.36, 2839 sayılı Kanun, m.18, 19 ve 2820 sayılı Kanun, m.40). İki görev arasında bağdaşmazlık var ise, bu bağdaşmazlık her iki yönden de çalışır. Cumhurbaşkanlığı yardımcısı istifa etmeden belediye başkanı aday olamıyorsa, bir belediye başkanı da belediye başkanlığından istifa etmedikçe Cumhurbaşkanlığına atamaz. Bu iki görev birbiriyle bağdaşmaz.

Bu bağdaşmazlığı kabul etmeyenlere daha basit olarak şu soruyu da soralım: Belediye başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı arasında bağdaşmazlık yok mu? Hiç şüphesiz ki var. Belediye başkanları istifa etmeden milletvekili aday da Cumhurbaşkanlığı aday da olamazlar (6271 sayılı Kanun, m.2 uyarınca 2839 sayılı Kanun, m.18). Belediye başkanı istifa etmeden Cumhurbaşkanlığı olamazsa, istifa etmeden nasıl olacak da Cumhurbaşkanlığı yardımcısı olacak? Bir makamdaki asıl görevli için geçerli olan bağdaşmazlık, hâliyle o görevlinin yardımcısı için de geçerli olur. Dahası, bizim sistemimizde, Cumhurbaşkanlığı yardımcısı, Cumhurbaşkanlığının görevde olmadığı durumlarda, Cumhurbaşkanlığı vekili olarak görev yapar ve Cumhurbaşkanlığının görev ve yetkilerini kullanır.

Bu arada belirtelim ki, 14 Mayıs 2023 seçimleri döneminde, belediye başkanlarının cumhurbaşkanlığı seçimleri çalışmalarına katılmaları, aktif orak [s.245] propaganda çalışmaları yürütmelelerinin hukuka uygunluğu da tartışma konusu oldu. Bu tartışma da 2023’ten önce Türkiye’de görmediğimiz bir tartışmaydı. Bu konuya ayrıca girmeden sadece şunu belirtmek isterim ki, belediye-

lerin ve keza belediye başkanlarının görev ve yetkileri, ulusal değil, mahallî niteliktedir. Cumhurbaşkanı seçimi ise mahiyeti gereği ulusal niteliktedir. Cumhurbaşkanı merkezî idarenin bir organı, belediye başkanları ise mahallî idarelerin bir organıdır. Belediye başkanlarının ulusal bir seçim olan Cumhurbaşkanlığı seçiminde aktif olarak çalışmaları, belediye başkanlarının bir mahallî idarenin başı olma statüsü ve keza Belediye Kanununun kendilerine verdiği görev ve yetkilerin mahiyetiyle bağdaşmadığını düşünüyorum.

SONUÇ

Görüldüğü gibi 14 Mayıs 2023 seçimleri dolayısıyla Türkiye’de şimdiye kadar görmediğimiz yeni sorunlarla karşılaştık. Bu sorunlardan bazıları, daha önce aklımızın ucundan geçmiş sorunlar değil. Bu vesileyle gözlemlemek gerekir ki, ülkemizde 9 Temmuz 2018 tarihinde uygulanmaya başlayan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi pek çok sorun doğurmaya aday bir sistemdir. Çünkü bu sistem, türü kendine özgü, denenmemiş ve test edilmemiş bir sistemdir. Yaşadıkça bu sistemin gebe olduğu sorunları görüyoruz. Bu sistemi tasarlayanlar, seçim hukukuna ilişkin bu sistemin gerektirdiği her şeyi önceden öngörüp bunlara bir çözüm de getirmiş değiller. Bu nedenle uygulamada seçim sürecinde ortaya çıkan ve yeni yeni gözlemlediğimiz bu sorunlara Anayasa ve kanunlarımızda değişiklik yaparak şimdiden çözüm getirmek gerekir. Aksi takdirde gelecek seçimlerde, doğal afetler nedeniyle seçimlerin ertelenmesi ihtiyacı veya seçimden önce Cumhurbaşkanı adaylarından birinin ölmesi gibi sorunlar ortaya çıktığında bu sorunları çözmek mümkün olmayabilir ve ülke bir hukukî ve siyasî kaos içine düşebilir. Evin çatısını yağmurlar başlamadan tamir etmek gerekir. (30 Temmuz 2023)

[s.246]

BİBLİYOGRAFYA

- Çakır, Fevzi, “YSK'dan 'Bakanlar' Kararı: İstifa Etmelerine Gerek Yok”, *HaberTürk*, 18 Nisan 2023, <https://www.haberturk.com/ysk-muhalefetin-basvurusunu-reddetti-3584112>.
- Danıştay Birinci Dairesi, 21 Eylül 1993 Tarih ve E.1993/194, K.1993/168 Sayılı Karar (<https://karararama.danistay.gov.tr/getDokuman?id=17344500>).
- Gözler, Kemal, “Olağanüstü Hal Rejimlerinde Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sistemi ve Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinin Hukukî Rejimi”, *Ankara Barosu Dergisi*, Cilt 47, Sayı 4, Ağustos 1990, s.561-590 (ww.anayasa.gen.tr/olaganustuhul.htm).
- Gözler, Kemal, “Yorum İlkeleri”, *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması*, Ankara: KHP ve TBB Ortak Yayını, 2013, s.15-119 (<https://www.anayasa.gen.tr/yorum-ilkeleri-kitaptan.pdf>).
- Gözler, Kemal, “Mühürsüz Oy Pusulası Tartışması: YSK'nın 16 Nisan 2017 Tarih ve 560 sayılı Kararı Hakkında Bir İnceleme”, <http://www.anayasa.gen.tr/muhursuz.html> (Yayın Tarihi: 19 Nisan 2017).
- Gözler, Kemal, “YSK Kararlarının Kesinliği Üzerine”, <http://www.anayasa.gen.tr/ysk-baglayicilik.html> (Yayın Tarihi: 21 Nisan 2017).
- Gözler, Kemal, *Mahallî İdareler Hukuku*, Bursa, Ekin, 2018.
- Gözler, Kemal, *İdare Hukuku*, Bursa, Ekin, 3. Baskı, 2019, c.I.
- Gözler, Kemal, “YSK'nın Bağımsızlığı Üzerine: Gözlemler ve Öneriler”, <http://www.anayasa.gen.tr/ysk-bagimsizlik.htm> (Yayın Tarihi: 25 Temmuz 2019).
- Gözler, Kemal, “Hukukun Siyasetle İmtihanı-2”, <http://www.anayasa.gen.tr/ysk-imtihan.htm> (Yayın Tarihi: 26 Temmuz 2019).
- Gözler, Kemal, *Türk Anayasa Hukuku*, Bursa, Ekin, 4. Baskı, 2021.
- Gözler, Kemal, *Hukuka Giriş*, Bursa, Ekin, 19. Baskı, 2022.
- Gözler, Kemal, *İnsan Hakları Hukuku*, Bursa, Ekin, 4. Baskı, 2022.
- Kaya, Cemil, “Kamu Görevlilerinin Seçimlere Katılmak Üzere Görevden Çekilmesi ve Göreve Dönmesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2, 2004, s.273-290.

- Köker, Levent, “Kritik Seçimlere Doğru Bâzı Endişeler”, *ArtıGerçek*, 2 Mayıs 2023, (<https://artigercek.com/makale/kritik-secimlere-dogru-bazi-endiseler-248191>).
- Küçük, Tefik Sönmez (2023), “Cumhurbaşkanı Yardımcısı Olarak Atanan Belediye Başkanı Görevine Devam Edebilir”, *PolitikYol*, 6 Mart 2023 (<https://www.politikyol.com/cumhurbaskani-yardimcisi-olarak-atanan-belediye-baskani-gorevine-devam-edebilir>). [s.247]
- Mengüç, Dora, “Profesör Günday: Kamu Görevlisi Konumundaki Bakanlar İstifa Etmeden Milletvekili Adayı Olamaz”, *Independent Türkçe*, 28 Mart 2023 (<https://www.indyurk.com/node/619731/r%C3%B6portaj/profes%C3%B6r-g%C3%BCnday-kamu-g%C3%B6revlisi-konumundaki-bakanlar-istifa-etmeden-milletvekili>).
- Olgunsoy, Feyzan, “Tehlikeli Salgın Hastalıklar Nedeniyle Seçimlerin Erteleilmesi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, 2020, s.584-637.
- Özsoy Boyunsuz, Şule, “Bakanlar Milletvekili Adaylığı İçin Görevlerinden Ayrılmalı mıdır?”, *PolitikYol*, 30 Mart 2023 (<https://www.politikyol.com/bakanlar-milletvekili-adayligi-icin-gorevlerinden-ayrilmali-midir>).
- Sevinç, Murat, “Seçim, Oy Verme Gününde Değil, Seçimin İlanıyla Başlar...”, *Diken*, 10 Ocak 2023 (<https://www.diken.com.tr/secim-oy-verme-gununde-degil-secimin-ilaniyla-baslar>).
- Sevinç, Murat, “YSK’nın 2011 Kararı Yanlıştır; Bir Seçim ‘Oy Verme Günü’ Başlamaz!”, *Diken*, 22 Ocak 2023 (<https://www.diken.com.tr/ysknin-2011-karari-yanlistir-bir-secim-oy-verme-gunu-baslamaz>).
- Sevinç, Murat, “YSK’nın ‘Fena Halde’ Hüzüün Veren Son Kararları...”, *Diken*, 6 Nisan 2023 (<https://www.diken.com.tr/ysknin-fena-halde-huzun-veren-son-kararlar/>).
- Şirin, Tolga, “Seçim Tarihi Ne Zaman?”, <https://www.tolgasirin.com/post/secim-tarihi-ne-zaman> (Yayın Tarihi: 10 Ocak 2023).
- Şirin, Tolga, “Milletvekili Adayı Olmak İçin Görevden Çekilme Meselesi”, *T24*, 31 Mart 2023, (<https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sirin/milletvekili-adayi-olmak-icin-gorevden-cekilme-meselesi,39376>).

- Şirin, Tolga, “Seçimlerin Ertelenmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 81 (2) Nisan, 211-252.
- Şirin, Tolga, “6 Nisan 2023’ten Önce Yapılacak Bir Seçimde %10 Barajı Uygulanır”, <https://www.tolgasirin.com/post/yuzdeonbaraji> (Yayın Tarihi: 20 Ocak 2023)
- Şirin, Tolga, “Milletvekili Olanların Bakanlıkları Düştü”, *T24*, 19 Mayıs 2023 (<https://t24.com.tr/yazarlar/tolga-sirin/milletvekili-olanlarin-bakanliklari-dustu,40067>).
- Türk, Hikmet Sami (2023), (Hikmet Sami Türk’ün Beyanatı) “Hukukçular değerlendirdi: Milletvekili seçilen bakanlar istifa etmeli mi?”, *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 2023, (<https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/hukukcular-degerlendirdi-milletvekili-secilen-bakanlar-istifa-etmeli-mi-2083487>).
- Ulusoy, Ali D., “Cumhurbaşkanı yardımcılığı nasıl bir görev? Cumhurbaşkanı yardımcılığı ve belediye başkanlığı hukuken bağdaşır mı?”, *T24*, 15 Mart 2023 (<https://t24.com.tr/yazarlar/ali-d-ulusoy/cumhurbaskani-yardimciligi-nasil-bir-gorev,39160>). [s.248]
- Yazıcı Özbudun, Serap (2023). “Hukuka Uygun Davranmak Bu Kadar mı Zor?”, *PolitikYol*, 2 Nisan 2023 (<https://www.politikyol.com/hukuka-uygun-davranmak-bu-kadar-mi-zor>).
- Yüksek Seçim Kurulu, 15 Aralık 2008 Tarih ve 276 Sayılı Kararı, <http://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Kararlar/2008Pdf/2008-276.pdf>.
- Yüksek Seçim Kurulu, 27 Temmuz 2007 Tarih ve 716 Sayılı Mehmet Cihat Özönder Kararı, <http://www.ysk.gov.tr/doc/ilkeKarar/dosya/3268/2007-716-karar.htm>.
- Yüksek Seçim Kurulu, 4 Mart 2011 Tarih ve 2011/140 Sayılı Karar (*Resmî Gazete*, 12 Mart 2011, Sayı 27872, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/03/20110312-16.htm>; <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Kararlar/2011Pdf/2011-140.pdf>).
- Yüksek Seçim Kurulu, 13 Mart 2023 Tarih ve 2023/99 Sayılı Karar, <https://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/82478/2023-99.pdf>.
- Yüksek Seçim Kurulu, 29 Mart 2023 Tarih ve 2023/305 Sayılı *Atağün Mert Kejanlıoğlu* Kararı (Yayınlanmamıştır) (Karar, bu makalenin ekindedir).

[s.249]

EK

Yüksek Seçim Kurulu, 29 Mart 2023 Tarih ve 2023/305 Sayılı Atağün Mert Kejanlıoğlu Kararı

(Karar, ilk defa burada yayınlanmaktadır. Kararı bana gönderen ve yayınlamama izin veren sayın Atağün Mert Kejanlıoğlu'na teşekkür ederim. K.G.).

T.C.

YÜKSEK SEÇİM KURULU

Karar No: 2023/305

K A R A R

Montreal Başkonsolosluğu aracılığıyla Atağün Mert KEJANLIOĞLU tarafından Kurulumuz Başkanlığına gönderilen 26.03.2023 tarihli dilekçede; Yüksek Seçim Kurulunun 23.03.2023 tarihli ve 2023/124 sayılı Kararı ile kabul edilen İlçe ve il Seçim Kurullarının Seçim Sonuçlarına İlişkin Görevleri ile Yurt Düzeyi Seçim Sonuçlarının Belirlenmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslara Dair 136 sayılı Genelge'de 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33 ve 34'üncü maddelerinin 7393 sayılı Kanun ile değiştirilmiş halinin esas aldığı ve Seçim barajının %7 olarak baz alındığı, oysa ki 7393 sayılı Kanunun ilgili hükümlerinin 6 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe girdiği, 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 67'nci maddesinin yedinci fıkrası uyarınca bu hükümlerin 6 Nisan 2023 tarihine dek yapılan Seçimlerde uygulanamayacağı, Cumhurbaşkanı Seçimi ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçiminin başlangıç tarihinin 18 Mart 2023 olduğu ve 6 Nisan 2023 tarihinden önce başladığı, bu nedenle ilgili hükümlerin uygulanamayacağı belirtilerek, 136 sayılı Genelge'nin Anayasa'nın 67'nci maddesine aykırı olduğu ve bu aykırılığın Seçim barajı ve siyasi parti, ittifak ve bağımsız adayların Seçim çevrelerinde çıkaracağı milletvekili sayısı hesabına ilişkin hükümlerin belirlenmesinde 2839 sayılı Kanun'un 6 Nisan 2022 tarihinden önce yürürlükte olan halinin uygulanarak giderilmesi istenilmiş olmakla, konu incelendi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

İstem, 6 Nisan 2022 tarihinde yürürlüğe giren, Milletvekili Seçimi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7393 sayılı Kanun'un, 14 Mayıs 2023 tarihinde birlikte yapılacak olan Cumhurbaşkanı Seçimi ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçiminde uygulanmaması yönünde karar verilmesine ilişkindir.

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 67'nci maddesinin son fıkrasında “*Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz.*” hükmü yer almaktadır.

Milletvekili Seçim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 7393 sayılı Kanun 31.03.2022 tarihinde kabul edilmiş ve 6 Nisan 2022 tarihli 31801 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Cumhurbaşkanının 10.03.2023 tarihli ve 2023/121 sayılı kararı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Seçimi ve Cumhurbaşkanlığı Seçiminin yenilenmesine karar verilmiş [s.250] olup, anılan karar Resmi Gazete’nin 10.03.2023 tarihli ve 32128 Mükerrer sayılı nüshasında yayımlanmıştır.

Kurulumuzun 10.03.2023 tarihli ve 2023/90 sayılı kararıyla, birlikte yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçiminin 14 Mayıs 2023 Pazar günü, Cumhurbaşkanlığı Seçiminin ikinci oylamaya kalması durumunda 28 Mayıs Pazar günü yapılmasına karar verilmiştir.

6 Nisan 2022 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 7393 sayılı Kanunla seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçiminin oy verme tarihi olan 14 Mayıs 2023 tarihi esas alındığında, yürürlük tarihi üzerinden bir yılı aşan süre geçmiş olduğundan, uygulanmasına karar verilmesi gerekmiştir.

S O N U Ç :

Açıklanan gerekçelerle;

1- 6 Nisan 2022 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 7393 sayılı Kanunla seçim kanunlarında yapılan değişikliklerin, Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve 28. Dönem Milletvekili Genel Seçiminin oy verme tarihi olan 14 Mayıs 2023 tarihi esas alındığında, yürürlük tarihi üzerinden bir yılı aşan süre geçmiş olduğundan TALİBİN REDDİNE,

2- Karar örneğinin Atagün Mert KEJANLIOĞLU’na teblig için Montreal Başkonsolosluğuna gönderilmesine,

29.03.2023 tarihinde oy birliği ile karar verildi.

Başkan
Ahmet YENER

Başkanvekili
Ekrem ÖZÜBEK

Üye
Ali Ürker

Üye
Orhan Usta

Üye
Battal ÖĞÜT

Üye
Talip BAKIR

Üye
Serdar MUTTA

Üye
Feyzi Eroğlu

Üye
İsmail Kalender

Üye
Ali ÇOPUR

Bu makaleye aşağıdaki şekilde atıf yapılabilir:

Kemal Gözler, “Mayıs 2023 Seçimleri Sürecinde Ortaya ıkan Seçim Hukukuna İlişkin Bazı Sorunlar”, in Halit Aker ve Zeynel T. Kangal (Ed.), *Prof. Dr. Doğan şenyüz’e Armağan (Hukuk [Cildi])*, Bursa, Ekin, 2023, s.219-250
(www.anayasa.gen.tr/2023-secimleri.pdf) (Konuluş Tarihi: 5 Kasım 2023).

Editör: [Kemal Gözler](mailto:kgozler@hotmail.com)

E-Mail: kgozler@hotmail.com

Ana Sayfa: www.anayasa.gen.tr

Bu Sayfa: www.anayasa.gen.tr/2023-secimleri.pdf

Bu Sayfanın Yayın Tarihi: 5 Kasım 2023